

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

VÕÕRKEELTE OSKUSE ROLL TÖÖTURUL

Autor: Liis Simmul

Juhendajad: Aune Valk ja Rena Selliov

Tartu 2017

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
KEELEOSKAJATE JAOTUS SUBJEKTIIVSE HINNANGU ALUSEL	5
RIIGIEKSAMITE TULEMUSTE KOOSKÕLA SUBJEKTIIVSE KEELEOSKUSHINNANGUGA	11
KEELTEOSKUSE SEOSSED TAUSTATUNNUSTEGA	15
Enam osatavate keelte oskuse seosed taustatunnustega	15
Inglise keele tasemelõhe eesti emakeelt ja vene emakeelt rääkivate inimeste lõikes	16
Vähem osatavate keelte oskuse seosed taustatunnustega	17
ENAM OSATAVATE VÕÕRKEELTE OSKUSE SEOS PALGAGA	19
PALGA REGRESSIOONANALÜÜS KOOS ENAM OSATAVATE KEELTE OSKUSEGA	22
Regressioonanalüüsi mudel	22
Regressioonanalüüsi tulemused	22
PALGA REGRESSIOONANALÜÜS AINULT EESTIS TULU TEENINUD INIMESTE PUHUL	26
KEELEOSKUSE MÕJU HÕIVELE	28
MITME KEELE HEA OSKUSE KOOSMÕJU RAHVUSVAHELISEL TÖÖTURUL	30
Mis tahes emakeelega inimesed	30
Ainult eesti emakeelega inimesed	33
KEELTEOSKUSE MÕJU PALGALE TEGEVUSVALDKONDADE KAUPA	35
Eesti ja rahvusvaheline tööturg	35
Ainult Eesti tööturg	36
KEELTEOSKUSE MÕJU PALGALE AMETIRÜHMADE KAUPA	38
Eesti ja rahvusvaheline tööturg	38
Ainult Eesti tööturg	40
KOKKUVÕTE	41
ANALÜÜSI TULEMUSTEST LÄHTUVAD SOOVITUSED VÕÕRKEELTE ÕPPEKS	43
KASUTATUD ALLIKAD	44

SISSEJUHATUS

Rahvusvahelistumise tingimustes suureneb võõrkeelteoskuse tähtsus. Parem keeleoskus tõstab üksikisikute majanduslikku aktiivsust, toimetulekut ja ametialast mobiilsust ning suurendab ühiskonna majanduslikku ja sotsiaalset sidusust. (Haridus- ja Teadusministeerium, 2009). Töökeskkonnas on võõrkeelte- ja suhtlemisoskus teadmiste, väärtuste, kogemuste ja eesmärkide edastamise vahend. Kiirelt muutuv maailmas on edukad need, kellel on oskused toimetulekuks erinevates situatsioonides, ametites ja positsioonidel. Keelteoskus loob selleks soodsa pinnase. (Hrehova, 2010)

Eesti-suguses riigis, mis lisaks väiksusele on ka väga avatud, on võõrkeelteoskus eeldatavalt oluline. Lisaks inglise keelele võiks oodata, et tööturul vajatakse vene, soome ning võib-olla ka skandinaavia keeli. 2016. aastal Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia tööportaalidele tuginedes läbiviidud uuringus selgus, et nendes riikides on tööturul nõutuimaks keeleks inglise keel (ülemaailmse tähtsusega keel) ning sellele järgneb saksa keel (naabruse tõttu). (Beblavy jt, 2016)

Euroopa 2020 strateegia eesmärgiks on suurendada Euroopa tööjõu konkurentsivõimet. Piiratud keeleoskus takistab vaba liikumist Euroopa Liidus ning mõjutab rahvusvaheliste ettevõtete majanduslikku konkurentsivõimet. Keelteoskuse parandamine aitab saavutada majanduskasvu ja tööhõive eesmarke. Hea keelteoskus on paremate majanduslike ja sotsiaalsete võimaluste eeldus. Selle saavutamisel peetakse oluliseks vähemalt kahe võõrkeele õpetamist varajasest noorusest. (European Commission, 2012)

Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2015 üheks eesmärgiks oli elanikkonna kaasamine võõrkeeleõppesse nii formaal- kui ka mitteformaalhariduse kaudu. Strateegias seati siht, et 2015. aastaks võiks valdav osa inimesi osata lisaks emakeelele vähemalt kaht võõrkeelt. Statistikaameti iga-aastase tööjõu-uuringu andmetel on viimase seitsme aasta jooksul (alates võõrkeelte strateegia algusaastast) kahe ja enama keele valdajate osakaal kasvanud 4% võrra. 2016. aastal oskas vähemalt kahte võõrkeelt (peale emakeele) 66% eestlastest ja 43% mitte-eestlastest.

Käesoleva uurimuse eesmärk on välja selgitada võõrkeelteoskuse mõju edukusele tööturul. Analüüsitakse enesehinnangulise inglise, vene, soome, saksa, prantsuse, itaalia või hispaania ning rootsi keele mõju. **Analüüsi keskmes on küsimus, kas ja kuidas keelteoskus avaldab mõju palgale, kui arvestame muid palka kujundavaid tegureid (haridus, vanus, elukoht jne). Millised on seosed hõive tõenäosuse ja keelteoskuse vahel?**

Analüüsi aluseks on enamjaolt täiskasvanute oskuste uuringu PIAAC (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies*) andmed (vt ka www.hm.ee/piaac), lisaks on nende andmetega seotud ka teiste registrite andmeid. Et eristada Eesti ja rahvusvahelist tööturgu, on kasutusel inimeste sissetulekuandmed Maksu- ja Tolliametist (EMTA). Ainult PIAACi andmeid kasutades tuleb silmas pidada, et inimesed võisid oma tulu teenida ka väljaspool Eestit, mistõttu on tulu jagatud Eesti ja rahvusvahelisel tööturul teenitud tuluks.

EMTA andmeid kasutades saame hinnata keelteoskuse mõju vaid Eesti tööturul. Selgus, et keelteoskus mõjutab Eesti ja rahvusvahelisel tööturul teenitud sissetulekuid erinevalt.

Analüüsi aluseks oleva andmestiku kogumise käigus on küsitud inimese enesehinnangulist keeleoskuse taset. Selgitamaks välja subjektiivse hinnangu ja objektiivsete oskuste vahelist seost, kasutati võõrkeelte riigieksamite tulemusi Eesti Hariduse Infosüsteemis (EHIS) inimeste puhul, kellel see info oli olemas. Kahjuks ei ole teada, kas inimene kasutab oma keeleoskust tööalaselt või mitte.

Rahvusvahelise täiskasvanute oskuste uuringu PIAAC andmete baasil on Haridus- ja Teadusministeerium koostanud mitmeid analüüse, sh analüüs soolisest ja keelelisest palgalõhest (Halapuu, 2015), mis keskendus mh eesti ja vene kodukeelega inimeste tööturuvõimalustele ning eesti keele oskuse olulisusele seejuures. Seetõttu jäetakse eesti keele oskus analüüsist kõrvale.

KEELEOSKAJATE JAOTUS SUBJEKTIIVSE HINNANGU ALUSEL

PIAACi uuringu käigus küsiti kõigis riikides vastajate emakeelt/keeli ja kodust keelt/keeli. Eeldades ka teiste keelte tähtsust, paluti Eestis kõigil vastajatel lisaks nimetada kuni kolm võõrkeelt ja hinnata nende keelte oskust. Lisaks hindasid kõik venekeelsed vastajad ka oma eesti keele oskust. Kategooriad keeleoskuse hindamiseks olid järgmised: „valdan vabalt“, „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“, „tulen hädapäraselt toime lihtsama suhtlemisega“, „oskan väga algelisel tasemel“.

Võõrkeelteks loeme uuringus kõiki eesti keelest erinevaid keeli, isegi kui inimese seisukohalt oli see keel kodune või emakeel. Kokkuvõttes jagunes keelteoskus kuueks tasemeks. Lisaks ülaloodud neljale kategooriale loeti kõige paremaks keeleoskuseks see, kui võõrkeel oli kas emakeel või kodune keel. Kui vastaja mingit keelt üldse ei nimetanud (ei koduse keelena, emakeelena ega kolme esimese räägitava võõrkeelena), siis loeti keeleoskuseks „ei oska üldse“.

PIAACi valimis on kokku 7623 16–65-aastase inimese andmed. Töötavaid inimesi, kelle kohta olid olemas palgaandmed, on 3898. Andmed on kogutud vahemikus 2011. a augustist 2012. a aprillini. Valim on esinduslik samas vanuses Eesti elanikkonna suhtes, keda küsitluse ajal oli ligikaudu 900 000. Keskmiselt esindab iga vastanu 118 inimest. Täpsemalt on valimi ja uuringu kohta võimalik lugeda PIAAC uuringu esmasest aruandest (Halapuu ja Valk, 2013).

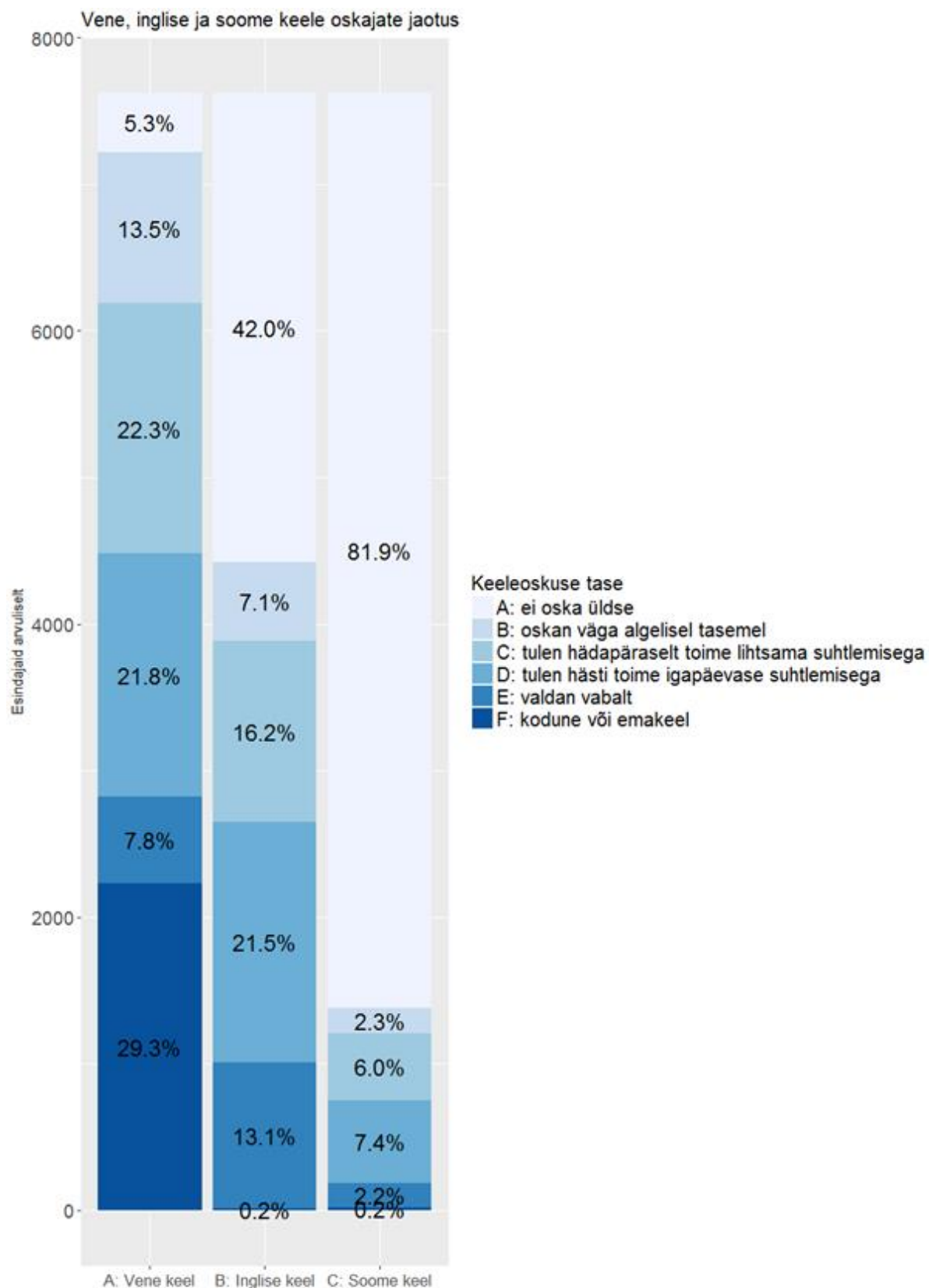
Lähtudes uuringu peaesmärgist – uurida keeleoskuse mõju palgale – vaadeldakse keelte emakeelena kõnelejaid võrdväärsena keele vabalt valdajatega. Nad moodustavad nn **vabalt valdajate** rühma. **Keskpäraseks keeleoskajaks** nimetame inimest, kes on oma keeleoskust hinnanud: „tulen hädapäraselt toime lihtsama suhtlemisega“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“. **Keelt mitteoskajate** hulka arvasime need, kes kõnealuse keele oskust ei nimetanud või oskasid seda väga algelisel tasemel.

Keelteoskuse analüüsis on kasutatud mitmeid jaotusi, kuid seesugune **kolmetasemeline jaotus** on eriti käepärane vene, inglise ja soome keele oskuse kirjeldamiseks. Ülejäänud keelte (saksa, prantsuse, itaalia või hispaania, rootsi) puhul on kasutusel **kahetasemeline jaotus**: inimene loetud keeleoskajaks, kui ta kuulub esimesse nelja kategooriasse ning mitteoskajaks, kui ta on oma keeleoskust enesehinnangu alusel hinnanud kahe viimase kategooria vääriliseks. (joonis 1, tabel 1)

PIAACi andmete põhjal eelnevalt analüüsitud keelelise palgalõhe raportis on esitatud keelelise palgalõhe suurus eesti emakeelt ja vene emakeelt kõnelevate inimeste vahel – 13,2...19,8%. Palgalõhet ei ole nende vene koduse keelega inimeste puhul, kes oskavad eesti keelt väga heal tasemel. (Halapuu 2015). Seetõttu vaatleme mõningal juhul ka sellist jaotust, kus vabalt valdajate hulgast on välja arvatud (vene) keelt emakeelena kõnelejad.

Enne keeleoskuse grupeerimist kaheks või kolmeks tasemeks anname suuremate keelte lõikes ülevaate keeleoskuse jaotusest kuuel tasemel (vt joonis 1) ja väiksemate keelte lõikes neljal tasemel (vt joonis 2). Vene keelt emakeelena kõnelejaid on 29,3%, inglise ja soome keelt vaid

ligikaudu 0,2% (vastavalt 12 ja 19 inimest valimis ning hinnanguliselt 1140 ja 2250 inimest 16–65-aastaste Eesti elanike hulgas. Vabalt valdajate osakaal on kõige suurem inglise keele puhul, kuid igapäevase suhtlemisega hästi toimetulevaid inimesi on vene ja inglise keele puhul ühepalju. 82% inimestest ei oska üldse soome keelt. Inglise keele mitteoskajaid on ligikaudu poole vähem.

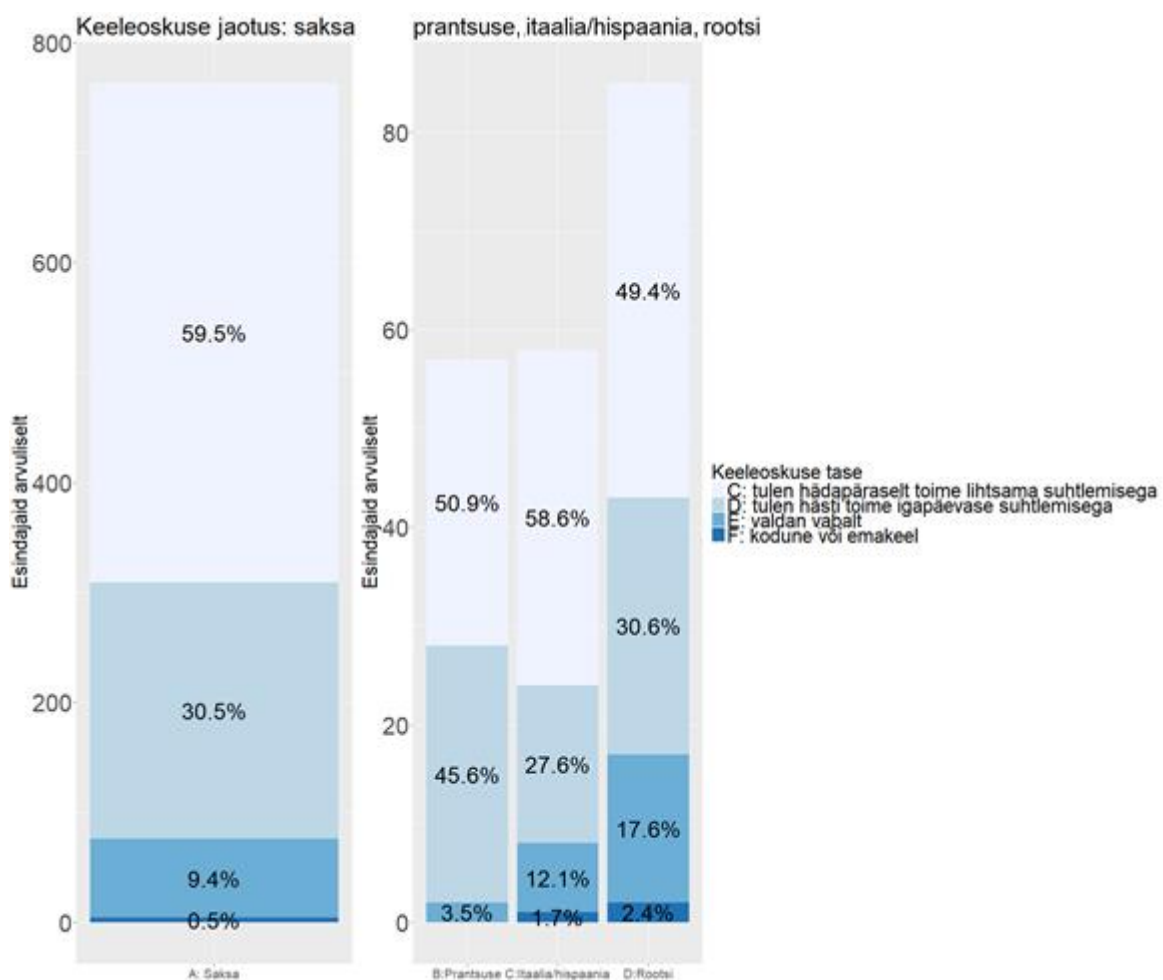
Joonis 1. Vene, inglise ja soome keele oskajate jaotus

Saksa, prantsuse, itaalia või hispaania ning rootsi keele kõnelejaid on valimis vähe. Nendest neljast keelest kõige enam (10%) osatakse saksa keelt (tabel 1). Joonisel 2 on toodud 4-tasemelised keeleoskused „oskajate“ seas, kes on oma keeleoskuse hinnanud vaid nende kategooriate vääriliseks (erinevalt vene, inglise ja soome keele puhul, kus joonisel figureerisid ka keelt mittevaldajad).

Saksa keele oskajatest (kes on oma taseme subjektiivselt hinnanud nelja esimese kategooria vääriliseks) enamik tuleb hädapäraselt toime lihtsama suhtlemisega (joonis 2). Igapäevase suhtlemisega hästi toime tulevaid saksa keele oskajaid on üle kolme korra rohkem kui vabalt valdajaid.

Rootsi keele oskuse jaotus on sarnane saksa keele oskuse jaotusega, kuid rootsi keele valdajatest suurem osa oskab rootsi keelt paremini kui saksa keele valdajatest saksa keelt. Küll aga on rootsi keele oskajaid arvuliselt üheksa korda vähem (tabel 1).

Itaalia või hispaania keele vabalt valdajaid ja keeli emakeelena kõnelejaid on ligikaudu neli korda rohkem kui prantsuse keele vabalt valdajaid (prantsuse keelt emakeelena kõnelejaid valimis ei leidu).

Joonis 2. Saksa, prantsuse, itaalia või hispaania ja rootsi keele oskuste jaotus

Mingil tasemel (esimesest neljast kategooriast) vene keele oskajaid on Eesti tööealiste elanike hulgas kõige enam – 81%. Inglise keelt räägib vähemalt keskpärasel tasemel iga teine Eesti elanik ehk 51%. Soome keele oskajaid on üks kuuendik – 16%. Saksa keele oskajaid 10%. Edaspidi loeme suuremateks keelegruppideks ehk enam osatavateks keelteks vene, inglise ja soome ning väiksemateks ehk vähem osatavateks keelteks saksa, prantsuse, itaalia või hispaania ja rootsi keele.

Tabel 1. Keeleoskuse jaotus subjektiivse hinnangu alusel

Keel	Tase	Esindajaid valimis	Osakaal	Hinnanguline arv 16–65- aastaste hulgas (900 000)
Vene keel	Mitteoskaja		19%	
	Oskaja	6186	81%	729 000
Inglise keel	Mitteoskaja		49%	
	Oskaja	3886	51%	459 000
Soome keel	Mitteoskaja		84%	
	Oskaja	1208	16%	144 000
Saksa keel	Mitteoskaja		90%	
	Oskaja	763	10%	90 000
Rootsi keel	Mitteoskaja		98%	
	Oskaja	85	2%	9900
Itaalia või hispaania keel	Mitteoskaja		99%	
	Oskaja	58	0.76%	6840
Prantsuse keel	Mitteoskaja		99%	
	Oskaja	57	0.75%	6750

Märkus: oskajaks on loetud minimaalset enesehinnangulist oskust: „tulen hädapäraselt toime lihtsama suhtlemisega“.

Kõige suurem osakaal inimesi oskab nendel neljal paremal subjektiivse keeleoskuse tasemel ühte keelt (mis ei ole eesti keel) – 45% (tabel 2). Leidub inimesi, kes ei oska ühtegi keelt peale eesti keele. Kolme ja enam keelt, mis ei ole eesti keel, räägib ligikaudu kaks korda vähem inimesi kui kahte keelt, mis ei ole eesti keel.

Tabel 2. Mitme keele oskuse jaotus

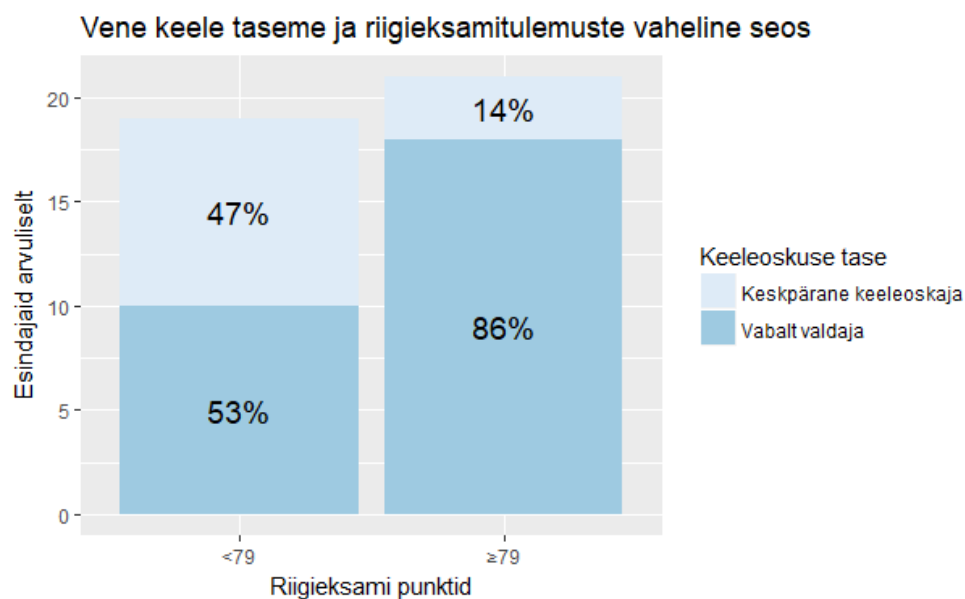
Osatavate võõrkeelte arv	0	1	2	3 ja enam
Esindajaid valimis	377	3442	2613	1191
Osakaal	5%	45%	34%	16%
Hinnanguline arv elanikkonnas	44 100	405 000	306 000	144 000

Märkus: keeleoskuseks on loetud minimaalselt enesehinnangulist oskust: „tulen hädapäraselt toime lihtsama suhtlemisega“.

RIIGIEKSAMITE TULEMUSTE KOOSKÕLA SUBJEKTIIVSE KEELEOSKUSHINNANGUGA

Uuritud on vene keele (nii ema- kui ka võõrkeele) inglise, saksa ja prantsuse keele riigieksamitulemuste kooskõla inimese enesehinnangulise keeletasemega. Riigieksamitulemused olid olemas 1407 inimese kohta, kes olid eksami teinud aastatel 1997–2013. Tegemist on valdavalt nooremate inimestega, kellest 75% olid uuringu läbiviimise ajal alla 30 aastased. Käesolevas peatükis on põhiliselt vaatluse all keelteoskuse kolmetasemeline jaotus.

Vene keele eksamite ja inimeste enesehinnangulise keeleoskuse andmed on kokku 253 inimese kohta. Neist enamik – 213 inimest – on eksami teinud emakeelena ning nende tulemuste arvestamisel ei anna korrelatsioonikordaja põhjuslikku tulemust. Liiga palju on neid, kelle keeletase on „emakeel“, kuid riigieksamitulemus jääb alla 30 punkti. Kui me vene keelt emakeelena kõnelejaid ei arvesta, on teise keelena eksamite tegijate eksami punktide ja nende subjektiivse keeletaseme vahelise seose korrelatsioonikordaja keskmise tugevusega, 0,67. Keskpäraste keeleoskajate osakaal vähem kui 79 punkti ja vähemalt 79 punkti saanute lõikes erineb üle 3 korra.

Joonis 3. Vene keele riigieksami teise keelena sooritanute tulemuste ja hinnangulise keeleoskuse vaheline seos

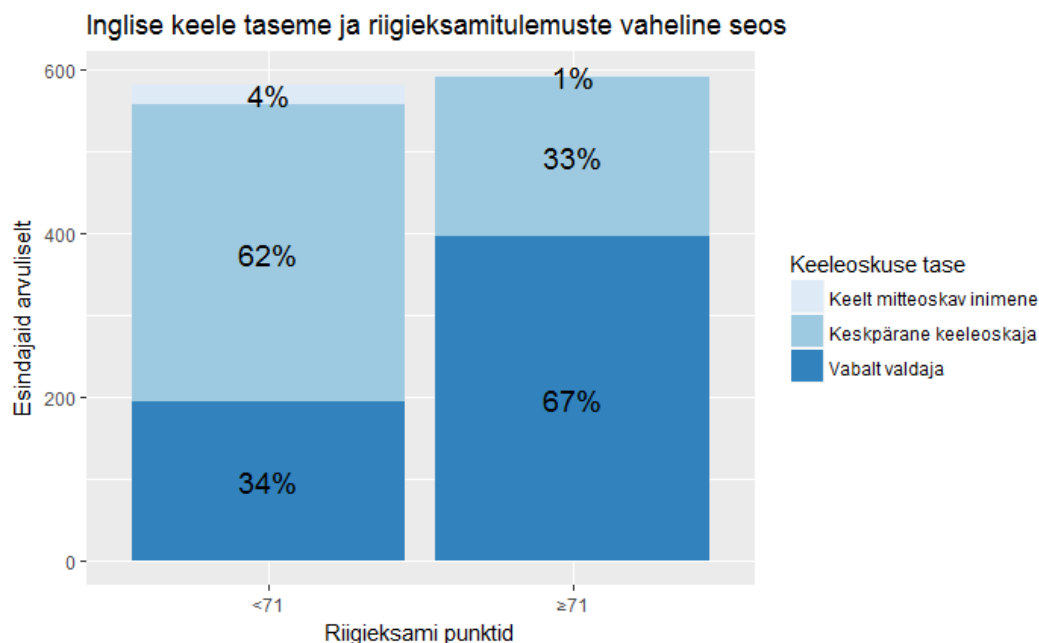
Märkus: vene keele (teise keelena) riigieksamitulemuste mediaan on 79 punkti.

Allikas: PIAACi ja EHISE andmed, autori arvutused

Inimesi, kelle kohta on subjektiivse keeleoskuse hinnangu kõrval olemas ka inglise keele riigieksami tulemus, on kokku 1176. Korrelatsioonikordaja inglise keele oskuse subjektiivsete tasemete ja riigieksami tulemuste vahel on keskmise tugevusega, 0,46. Joonisel 4 on esitatud

inglise keele riigieksamitulemused kolmetasemelise enesehinnangulise keeleoskusjaotuse lõikes.

Vabalt valdajate osakaal ligikaudu kahekordistub riigieksamil 71 ja rohkem punkti saanud inimeste hulgas, võrreldes kuni 71 punkti saanud inimestega (joonis 4). Keskpäraste keeleoskajate osakaalu trend on täpselt vastupidises suunas – 71 – ja rohkem punkte saanute hulgas on ligikaudu poole vähem keskpäraseid keeleoskajaid kui alla 71 punkti saanute hulgas. Kokku on 2,3% neid, kes on küll inglise keele riigieksami sooritanud, kuid hindavad oma keeleoskust „väga algeliseks“ või ei nimeta seda üldse võõrkeeleskusena.

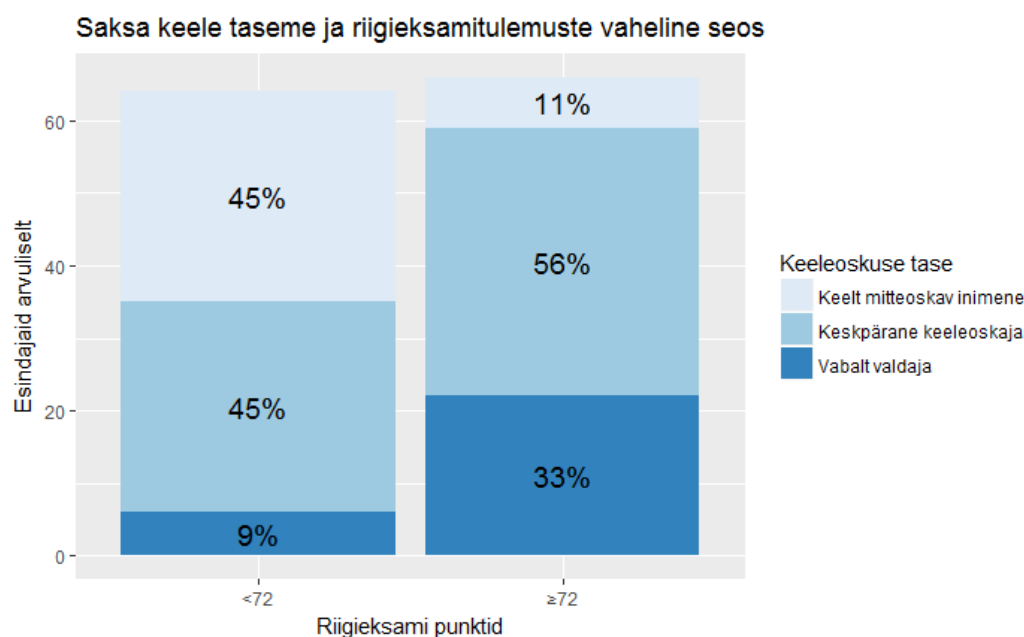
Joonis 4. Inglise keele oskuse hinnangulise taseme ja riigieksamitulemuste vaheline seos

Märkus: inglise keele riigieksamitulemuste mediaan on 71 punkti.

Allikas: PIAACi ja EHISE andmed, autori arvutused

Saksa keele puhul on riigieksamite tulemused 130 inimese kohta. Tasemel „ei oska üldse“ on 33 inimest, kellest 49% (16 inimest) on saanud riigieksamil alla poole punktidest. Korrelatsioonikordaja saksa keele oskuse subjektiivsete tasemetega ja riigieksami tulemuste vahel on keskmise tugevusega, 0,53.

Joonisel 5 on esitatud saksa keele taseme ja riigieksamitulemuste vaheline seos kolmetasemelise keeleoskusjaotuse lõikes. Üksteist protsenti riigieksamil rohkem kui 72 punkti saanud inimesest hindavad oma keeleoskust puudulikuks. Vabalt valdajate osakaal on vähemalt 72 punkti saanute hulgas peaaegu neli korda suurem, võrreldes vähem kui 72 punkti saanutega.

Joonis 5. Saksa keele taseme ja riigieksamitulemuste vaheline seos

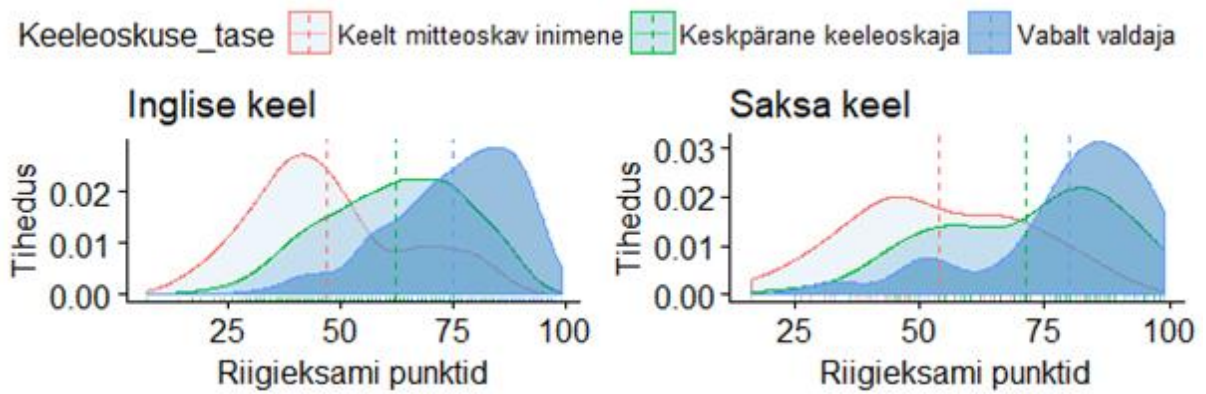
Märkus: saksa keele riigieksamitulemuste mediaan on 72 punkti.

Allikas: PIAACi ja EHISE andmed, autori arvutused

Prantsuse keele eksami on PIAACi valimist teinud vaid viis inimest. Väga väikese valimi tõttu ei ole võimalik teha üldkehtivaid järeldusi prantsuse keele subjektiivse hinnangu ja riigieksamite tulemuste seotuse kohta.

Vene keele oskuse ja riigieksami tulemuste ebakorrapärast seost seletab asjaolu, et suur enamik on seda eksamit teinud emakeele eksamina, kus ka keele vabalt valdaja võib saada kehva tulemuse. **Vene keele teise keelena, inglise ja saksa keele eksamite tulemuste ja subjektiivsete hinnangute vahelist seost võib pidada arvestatavaks** (joonis 6).

Inimeste subjektiivsete hinnangute ja riigieksamitulemuste vaheline erinevus ei pruugi osutada subjektiivsete hinnangute ebaadekvaatsusele. Keeleoskuse tase võib olla peale eksami sooritamist halvenenud või hoopis paranenud.

Joonis 6. Inglise ja saksa keele riigieksamitulemuste jaotus kolmetasemelise keeleoskushinnangu lõikes

Märkus: Tihedus tähendab joonistel juhusliku suuruse tõenäosuse tihedust, mis illustreerib valimi teatavate väärtuste esinemise osakaalu terves valimis.

Allikas: PIAACi ja EHISE andmed, autori arvutused

KEELTEOSKUSE SEOSSED TAUSTATUNNUSTEGA

Eelnevatest uuringutest on teada, et palka mõjutavad elukoht, vanus, ametiala, organisatsiooni suurus ning haridus (Anspal ja Järve, 2012). PIAACi andmete põhjal tehtud uuringutes on ära märgitud ka nüansid soo ja emakeele mõjudest palgale (Halapuu, 2015). Nendest lähtuvalt on nii keeleoskust kui ka palga suurust mõjutavateks taustatunnusteks valitud inimese **haridus**, vanus, sugu, emakeel, **tegevusvaldkond**, **ametirühm**, ettevõtte suurus ja **elukoht**.

Võimalikud väärtused taustatunnuste puhul, mida esines piisaval arvul inimestel, on loetletud järgnevalt. **Haridus:** põhiharidus ja madalam; üld-/kutsekeskharidus; keskharidusjärgne kutseharidus; rakenduskõrgharidus; bakalaureusekraad; magistri- või doktorikraad. **Tegevusvaldkond:** põllumajandus, jahindus ja metsamajandus, kalandus; töötlev tööstus; ehitus; hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont; veondus ja laondus; majutus ja toitlustus; info ja side; finants- ja kindlustustegevus; kinnisvaraala tegevus; kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus; haldus- ja abitegevused; avalik haldus ja riigikaitse, kohustuslik sotsiaalkindlustus; haridus; tervishoid ja sotsiaalhoolekanne; kunst, meelelahutus ja vaba aeg; muud teenindavad tegevused. **Ametirühm:** juhid; tippspetsialistid; tehnikud ja keskastme spetsialistid; ametnikud; teenindus- ja müügitöötajad; põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajad; oskustöötajad ja käsitöölised; seadme- ja masinaoperaatorid, koostajad; lihttöölised. **Elukoht:** Tallinn, Tartu, Põhja-Eesti (v.a Tallinn), Lõuna-Eesti (v.a Tartu), Lääne-Eesti, Kesk-Eesti, Kirde-Eesti.

Uuringus kasutatavatest PIAACi palgaandmetest on maha lahutatud ekstreemsed väärtused 2% ulatuses (nii 2% kõige madalamaid kui ka 2% kõige kõrgemaid). EMTA palgaandmetest on maha lahutatud 10% kõige madalamaid väärtusi, et ühekordsed tulusaajad ei mõjutaks aastaseid palgaandmeid.

Enam osatavate keelte oskuse seosed taustatunnustega

Järgnevalt kirjeldame põhilisi mustreid suuremate keelte oskuse subjektiivse hinnangu ning valitud taustatunnuste vahel. Tasemetel: „valdan vabalt“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“ hinnatud keeleoskust loeme selles peatükis „heal tasemel valdamiseks“.

Vene keele oskuse analüüsis vaatleme vaid eesti emakeelt kõnelevaid inimesi, kelle jaoks vene keel on võõrkeel. **Vanemaealised ja mehed oskavad vene keelt enesehinnangu alusel paremini.** Kirde-Eestis elavatel eesti emakeelega inimestel on vene keele oskus enda hinnangul halvem kui Tallinnas või Põhja-Eestis elavatel inimestel. Selle põhjuseks võib olla asjaolu, et enda keeleoskust hinnatakse vajadusest lähtuvalt või ümberkaudsete inimeste keeleoskusega võrreldes. Juhtide, tippspetsialistide, tehnikute ja keskastme spetsialistide ning ametnike hulgas on suurem osakaal paremini rääkijaid kui teistes ametirühmades. Vene keelt paremini rääkivate inimeste suurem osakaal paistab silma finants- ja kindlustustegevuse, kinnisvaraala tegevuse, avaliku halduse ja riigikaitse, kohustusliku sotsiaalkindlustuse ning tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkondades. Mida parem on haridus, seda parem on vene keele oskus. Kõige suurem osakaal vene keelt vabalt või hästi valdajaid on magistri- või

doktorikraadiga inimeste seas. **Rakenduskõrgharidusega inimeste hulgas on paremini vene keelt oskavaid inimesi rohkem kui bakalaureusekraadiga inimeste seas.** Ettevõtte suuruse ja vene keele oskuse vahel statistiliselt oluline seos puudub (olulisuse nivool 0,05).

Inglise keele oskuse ja vanuse vaheline seos on vene keelega vastupidine – **nooremaelised räägivad inglise keelt paremini. Mehed räägivad inglise keelt valdavalt paremini kui naised. Kõige suurem osakaal hästi rääkijaid on Tallinnas ja Tartus, seejuures Tartus isegi 7% rohkem kui Tallinnas.** Kõige madalam heal tasemel inglise keelt valdajate osakaal on Kirde-Eestis. Arvestades, et eesti emakeelega inimeste hulgast 48% valdab inglise keelt vabalt või heal tasemel, kuid vene emakeelega inimeste hulgast vaid 18%, on madal heal tasemel inglise keele oskajate osakaal Kirde-Eestis seotud elanikkonna emakeelega. **Mida parem on haridus, seda parem on inglise keele oskus.** Samas on kõige rohkem heal tasemel rääkijaid bakalaureusekraadiga inimeste hulgas – 20% enam kui magistri- või doktorikraadiga inimeste hulgas. Selle põhjuseks on asjaolu, et bakalaureusekraadiga inimeste hulgas 75% on alla 34-aastased. Kõige suuremad inglise keelt hästi valdajate osakaalud on samades ametirühmades nagu vene keele valdamise puhul. Hea inglise keele tase paistab silma finants- ja kindlustustegevuse, info ja side, kutse-, teadus- ja tehnikaalase tegevuse ning kunsti, meelelahutuse ja vaba aja tegevusvaldkondades. Ettevõtte suurus on inglise keele oskusega seotud (p-väärtusega 0,03).

Soomkeele oskus on kõige parem 35–44-aastaste inimeste hulgas. Mehed räägivad jällegi keelt paremini. Kõige rohkem heal tasemel soome keelt valdajaid on kõrgharitudes seas. **21% põhjajestlastest valdab soome keelt heal tasemel ning tallinlastest 15%. Ülejäänud piirkondades räägib heal tasemel soome keelt alla 8% elanikest.** Kõige suurem osakaal soome keelt hästi valdajaid on samades ametirühmades nagu vene/inglise keele valdamise puhul. Vene emakeelega inimeste hulgast vaid 2% räägib soome keelt heal tasemel, samal ajal kui eesti emakeelega inimeste hulgas on neid 13%. Tegevusvaldkond ja ettevõtte suurus ei ole soome keele oskusega seotud (p-väärtused vastavalt 0,6 ja 0,9).

Enam osatavate keelte oskuse seosed erinevate taustatunnustega on omavahel põimunud. Näiteks parem inglise keele oskus bakalaureusekraadiga inimeste seas võib olla seotud sellega, et valdav osa neist on noored ning noored räägivad keelt paremini. Inglise keele halvem oskus on kirde-eestlastel, kus mängib rolli see, et sealsete elanike emakeel on vene keel ning vene emakeelt kõnelevate inimeste inglise keele oskus on halvem kui eesti emakeelt kõnelevatel inimestel.

Inglise keele tasemelõhe eesti emakeelt ja vene emakeelt rääkivate inimeste lõikes

Vaatleme lühikese kõrvalepõikena eesti emakeelt ja vene emakeelt kõnelevate inimeste inglise keele oskuse taseme vahet.

Kõige suuremad eri emakeelega inimeste osakaalude vahed keeletasemete lõikes esinevad gruppides „ei oska üldse“, „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“ ja „valdan vabalt“. Esimesel juhul on kaalukauss kallutatud vene emakeelt kõnelevate inimese poole – tasemel „ei oska üldse“ on vene emakeelt rääkivaid inimesi sõltumata vanusegrupist keskmiselt 31% rohkem. Selle taseme osas on emakeele lõikes erinevused: nii noorte, keskealiste kui vanemate inimeste hulgas on 20–30% võrra vähem neid eestlasi, kes inglise keelt üldse ei oska. Mõlemas keelegrupis on mitteoskajate osakaal järsult – kahe põlvkonnaga – ligi 60 protsendipunkti võrra vähenenud. **Üks murettekitavamaid tulemusi on see, et kui noorimas vanusegrupis (16–24) on inglise keele mitteoskajaid eestlaste hulgas vaid 4%, siis venelaste hulgas rohkem kui iga neljas (27%).**

Vastupidine on pilt inglise keelt vabalt valdajate ja hästi toimetulijate osas. Vabalt valdajaid on eestlaste hulgas kahes nooremas vanusegrupis kolm korda enam kui venelaste hulgas. Kui liita vabalt valdajad ja hästi toimetulijad kokku, siis eestlaste hulgas on neid noorimas vanusegrupis 80% ja 25–34-aastaste hulgas 70%. Venelaste hulgas on vastavad osakaalud vaid 46% ja 30%.

Tabel 3. Eesti ja vene emakeelt kõnelevate inimeste protsentuaalsed osakaalud inglise keele oskustasemete lõikes

Vanus/ keeletase	„Ei oska üldse“			„Oskan väga algelisel tasemel“			„Tulen hädapärast toime lihtsama suhtlemisega“			„Tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“			„Valdan vabalt“			Vahe keskmine
Emakeel	EST	RUS	VAHE	EST	RUS	VAHE	EST	RUS	VAHE	EST	RUS	VAHE	EST	RUS	VAHE	
Kuni 24	4	27	23	3	6	3	13	20	7	41	33	8	39	13	26	13.4
25–34	9	41	32	5	10	5	17	19	2	40	20	20	30	10	20	15.8
35–44	31	69	38	9	9	0	22	10	12	27	10	17	11	2	9	15.2
45–54	50	77	27	11	7	4	20	12	2	15	4	11	4	1	3	9.4
55+	67	87	20	8	5	3	17	6	11	7	2	5	2	1	1	8
Kokku*	33	64	31	7	7	0	18	12	6	26	12	14	17	4	13	

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Vähem osatavate keelte oskuse seosed taustatunnustega

Selles alapeatükis arvestame vaid inimesi, kes on oma keeleoskuseks märkinud vähemalt hädapärase toimetuleku taseme, s.o mitte taseme „ei oska üldse“ või „oskan väga algelisel tasemel“ (vt lk 6–7). Kuna taustategurite võimalike väärtuste osahulkadesse sattus mõningal juhul liiga vähe inimesi, kirjeldame keeleoskajate vähese arvu tõttu vaid olulisemaid mustreid.

Saksa keelt oskab vähemalt hädapärasel tasemel valimist 763 isikut, st hinnanguliselt 90 000 inimest Eesti 16–65-aastaste elanike hulgas (tabel 1). **Hea keeleoskusega isikute osakaal on kõige suurem 25–34- ja 35–44-aastaste hulgas. Kõige suurem osakaal heal tasemel saksa keelt rääkijaid on tippspetsialistide ametirühmas** – 45% (inimeste hulgast, kes on ära märkinud vähemalt hädapärase taseme). Ametirühmade lihtsustudes saksa keele oskamise osakaal langeb. Seadme- ja masinaoperaatorite ja koostajate ning lihttöölise ametivaldkonnas on saksa keelt heal tasemel valdajaid 22–24% (inimeste hulgast, kes on ära

märkinud vähemalt hädapärase taseme). Võrreldes teiste piirkondadega on Tallinnas, Tartus ja Põhja-Eestis saksa keelt hästi oskajate osakaal suurem.

Rootsi keele oskajaid on valimis 108 (tabel 1). **Kõige suurem heal tasemel rootsi keele oskajate osakaal on 25–34 ning 45–54-aastaste seas.** Heal tasemel oskajate osakaal kõige nooremas vanusgrupis (24 või nooremad) on madalam kui nimetatud gruppides. Rootsi keelt vähemalt hädapärasel tasemel oskavast 25 tippspetsialistina töötavast inimesest 40% (10 inimest) oskab keelt heal tasemel. Võrdluseks kolmeteistkümnest rootsi keelt vähemalt hädapärasel tasemel rääkivast juhi ametikohal töötavast inimesest 77% (10 inimest) oskab seda keelt heal tasemel. **Rootsi keele oskajatest enamik elab Tallinnas** (32 inimest valimis, 3776 inimest üldkogumis) – 50% nendest oskab keelt tasemel „tulen toime lihtsama suhtlemisega“ ning 50% paremal tasemel.

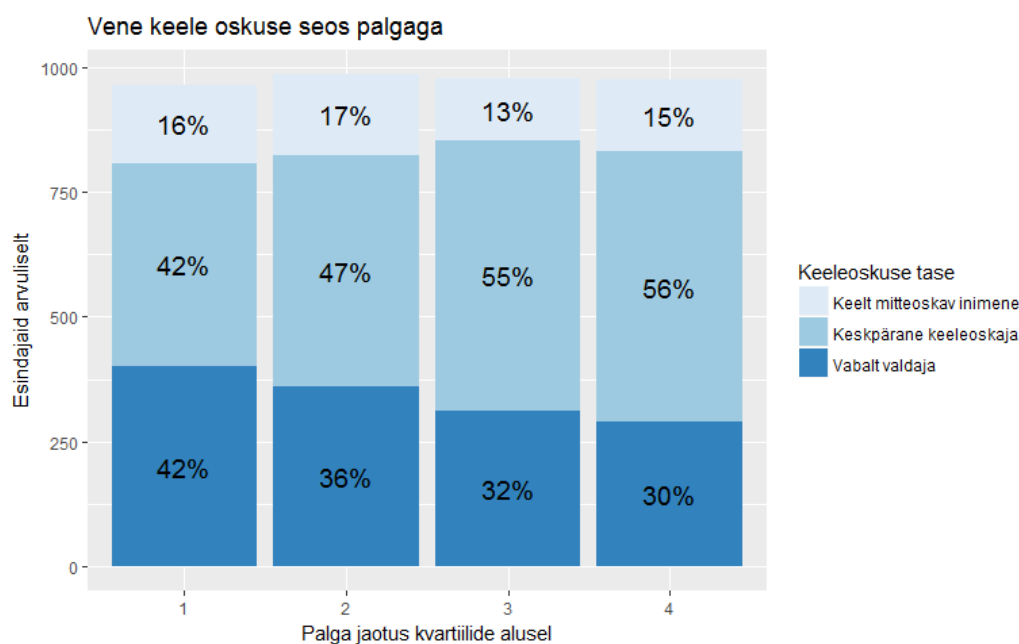
Prantsuse keelt oskab vähemalt hädapärasel tasemel 57 (s.o 6750 inimest tööealise elanikkonna hulgas, vt tabel 1), *italia või hispaania* keelt 58 isikut. Nende keelte puhul vaadatakse ainult oskuse seost vanusega ning ülejäänud taustategureid keeleoskajate vähese arvu tõttu ei käsitleta. Kolmkümmend üks inimest ehk **üle poole prantsuse keele (vähemalt hädapärasel tasemel) oskajatest on vanuses „24 või noorem“** ning nendest 39% räägib keelt paremal kui hädapärasel tasemel. Järgmises vanusegrupis (25–34a) on 14 inimest, kellest 64% räägivad prantsuse keelt paremal kui hädapärasel tasemel. Vanuse kasvades jääb prantsuse keele oskajate arv väiksemaks. 35-aastaseid ja vanemaid inimesi, kes räägivad prantsuse keelt vähemalt hädapärasel tasemel, on kokku 12. **Hispaania või italia keelt paremal kui hädapärasel tasemel rääkijatest enamik, s.o 39 inimest on nooremad kui 34 eluaastat.**

ENAM OSATAVATE VÕÕRKEELTE OSKUSE SEOS PALGAGA

Järgnevas peatükis vaatleme vene, inglise ja soome keele ning palga (PIAACi andmed ehk mitte ainult Eesti tööturg) vahelisi seoseid kolmetasemelise keeleoskuse lõikes. Joonistel on keskmine kvartiil ehk 50% keskmise palga saajad (alumise ja ülemise kvartiili vahe) jagatud kaheks – 25–50% suuruse palga ja 50–75% suuruse palga saajad.

Joonisel 7 kasutatud palga kvartiilid on jaotunud järgmiselt. Üks tähistab alumist kvartiili (25% kõige madalama palga saajad) ehk kuni 462 euro suurust brutokuupalka, kaks tähistab 25–50% suurust ehk 462–653 euro suurust brutokuupalka. 3. jaotusesse kuuluvad 50–75% suuruse palga ehk 653–968 eurose brutokuupalga saajad ning ülemine kvartiil hõlmab rohkem kui 968 euro suuruse kuupalga saajaid.

Palga ja vene keelt paremini oskavate inimeste osakaalu vaheline seos ei ole positiivne. Vabalt valdajate (sh vene keelt koduse keelena rääkijate) hulgas on seos isegi negatiivne ning kahes ülejäänud grupis kord kasvav, kord kahanev.

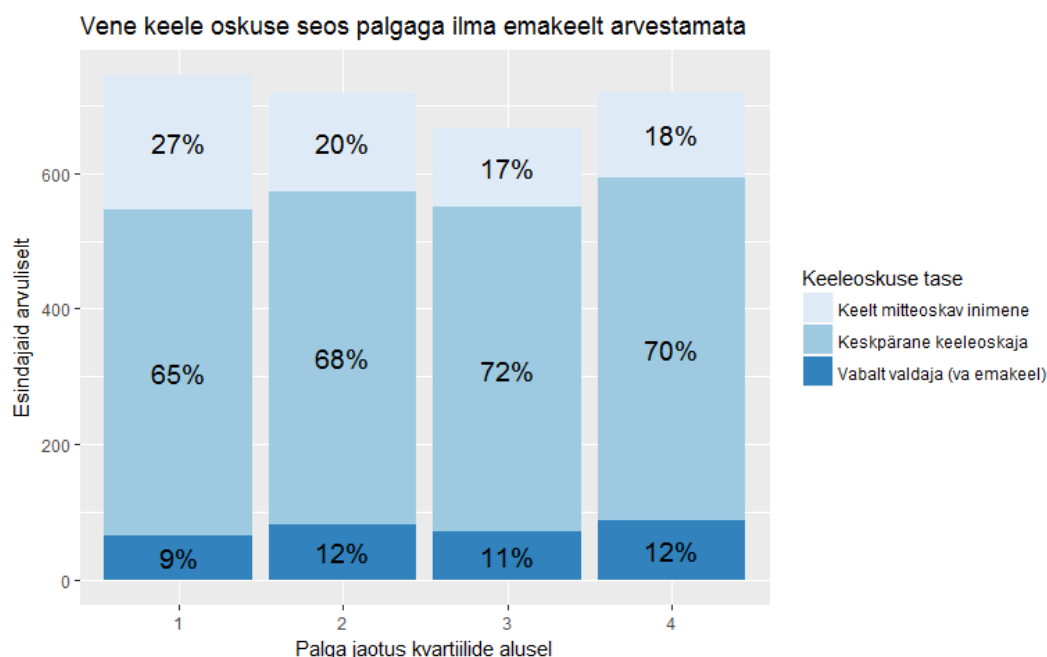
Joonis 7. Vene keele oskuse seos palgaga

Märkus: valimisse on kaasatud ka vene keelt kodukeelena rääkijad

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Joonisel 8 on info vaid nende inimeste palga kohta, kelle emakeel ei ole vene keel. Kuna tegemist on väiksema valimiga, siis on ka palgakvartiilid eelmisest analüüsist erinevad. Üks tähistab alumist kvartiili, mis antud valimis on kuni 480 euro suuruse brutokuupalga saajad, kaks tähistab 480–693 euro suuruse kuupalga saajaid, kolm 693–1016 euro suuruse kuupalga saajaid ning neli ehk ülemine kvartiil rohkem kui 1016 euro suuruse kuupalga saajad. Vene keele oskuse ja palga vaheline seos nende hulgas, kes ei räägi vene keelt koduse keelena, pole

ühesuunaline. Kõikidel palgatasemetel vahelduvad keelevaldajate osakaalud ebakorrapäraselt (pole märgatav ei positiivne ega negatiivne seos).

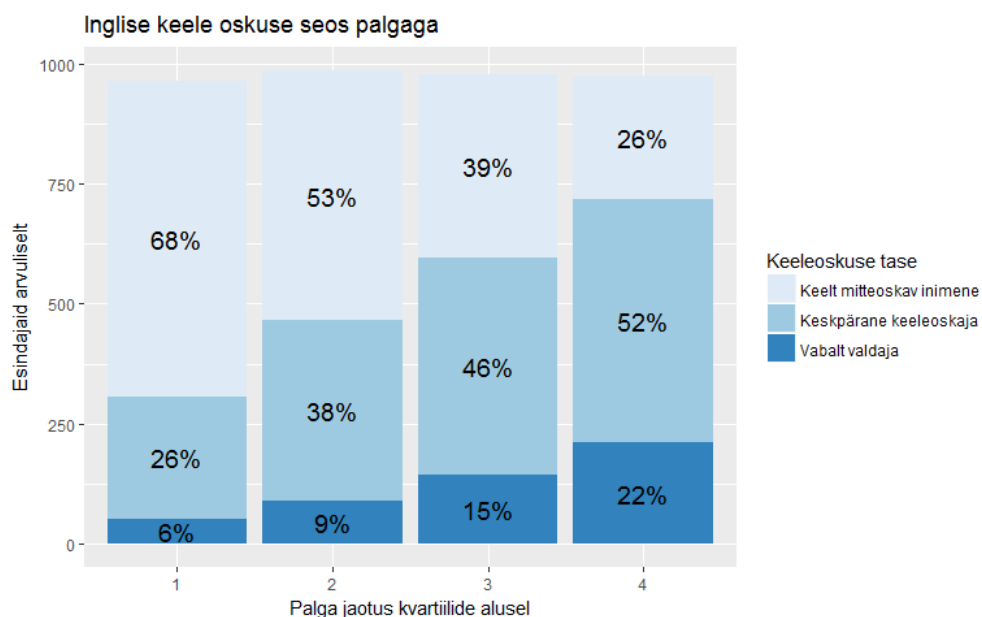

Joonis 8. Vene keele oskuse seos palgaga

Märkus: valimisse pole kaasatud vene keelt emakeelena ja koduse keelena rääkijad

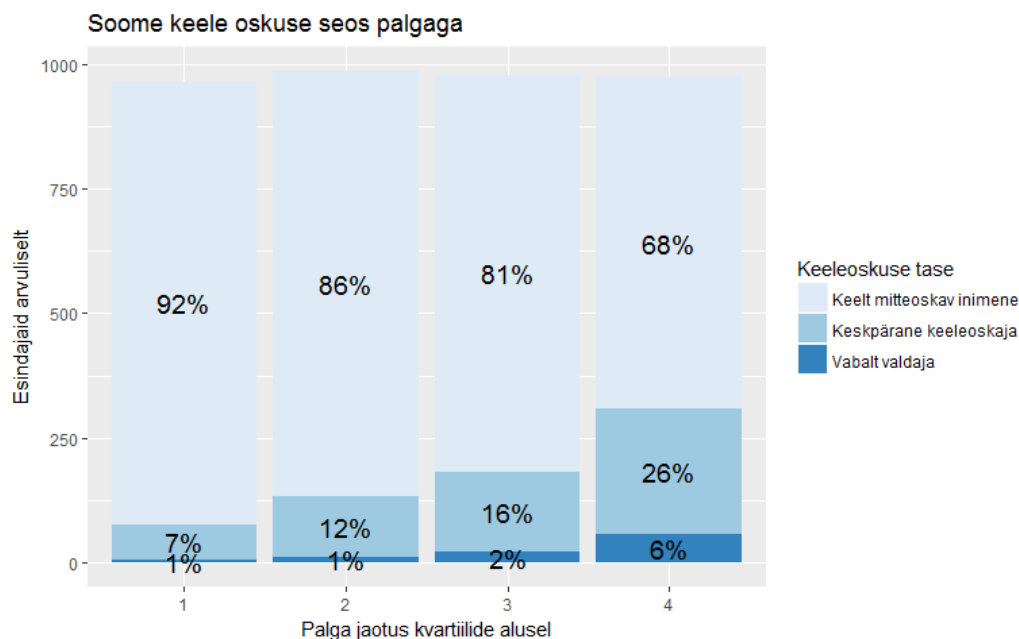
Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Järgmiseks vaatame palga jaotust inglise keele oskuse lõikes. Kuna kaasatud on kogu valim, siis kvartiilide jaotus joonisel 9 on sama, mis joonisel 7. Inglise keele oskus on selgelt seotud palgaga. Ülemises palgakvartiilis oskab $\frac{3}{4}$ inimestest inglise keelt keskmisel tasemel või valdab seda vabalt. Alumises palgakvartiilis on inglise keele oskajaid $\frac{1}{3}$. Keelt mitteoskavate inimeste osakaal väheneb palga kasvades lineaarselt. Sarnane on seos ka soome keele oskuse ja palga vahel (joonis 10). **Ülemises palgakvartiilis oskab soome keelt $\frac{1}{3}$ inimestest, alumises vaid 8%.**

Joonis 9. Inglise keele oskuse seos palgaga

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Joonis 10. Soome keele oskuse seos palgaga

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Inglise ja soome keele oskuse ja palga vahelised seosed on positiivsed, vene keele oskuse ja palga vahel selget seost pole. Meid huvitab aga, kuidas seosed säilivad või muutuvad, kui võtame arvesse taustatunnused – inimese soo, vanuse, hariduse, emakeele, ameti valdkonna, ametirühma, ettevõtte suuruse ja elukoha. Millistes valdkondades on milline keeleoskus vajalik?

PALGA REGRESSIOONANALÜÜS KOOS ENAM OSATAVATE KEELTE OSKUSEGA

Regressioonanalüüsi mudel

Suuremate keelte oskuse ja taustatunnuste vahelised olulised seosed on eelmistest peatükkidest olemas. Samuti erineb keelteoskus palgatasemetes lõikes. Sellele tuginedes püstitati regressioonanalüüsi mudel. Esialgsesse mudelisse kaasati kõik taustatunnused ning neile lisaks ka tunnused vene, inglise ja soome keele oskuse kohta kolme taseme lõikes. Dispersioonanalüüsi tabelist (ANOVA) selgus, et kõik tunnused, välja arvatud vene keele oskus ja ettevõtte suurus, on statistiliselt olulised olulisuse nivool 0,05. Seega jäeti lõplikust mudelist välja viimati nimetatud tunnused.

Saksa, prantsuse, itaalia/hispaania ja rootsi keele oskuse mõju palgale ei ole ülejäänud taustatunnuseid arvesse võttes eristatav, mistõttu nende keelte oskuse mõju palgale praeguses analüüsis ei käsitleta.

Regressioonanalüüsi tulemused

Tabelis 4 on välja toodud lõplik regressioonimudel, milles sisalduvad palgale olulist mõju avaldavad tunnused. Palk eristub selgelt ametirühmade vahel, kuid tegevusvaldkondade palgaerinevus tuleb välja vaid mõnedes valdkondades. Põhja-Eestis elavate inimeste palk on oluliselt (usaldusnivool 0,99) kõrgem kõikide muude piirkondade (v.a Tallinn) elanike palgast (vt ptk „Keeleoskuse seosed taustatunnustega“). Tallinna elanike palk on teiste Põhja-Eesti elanike palgast samuti madalam, kuid mitte nii oluliselt (usaldusnivool 0,90). Palk on haridusega positiivselt korreleeritud.

Saadud mudeli järgi teenib samade taustatunnustega naine keskmiselt 184 kuni 242 euro võrra madalamat kuupalka ning vene emakeelega inimene võrreldes eesti emakeelega inimesega keskmiselt 19 kuni 91 euro võrra madalamat kuupalka.

Paralleelselt läbiviidud samalaadne dispersioonanalüüs ainult eesti koduse keelega inimeste seas näitas, et vene keele oskus ei mõjuta palka statistiliselt oluliselt. **Seega võib öelda, et vene keele oskus erinevalt Eesti elanike poolt teistest enam räägitavate keelte oskusest (inglise ja soome), palgale mõju ei avalda.**

Tabel 4. Palga regressioonanalüüs: kuidas eri keelte oskus aitab hinnata brutokuupalka, arvestades erinevaid taustategureid

Tunnus	Võrdlusgrupp	Tunnuse tase	Regressioonkordaja	Olulisus
Vabaliige			632.03	***
Haridus	Põhiharidus ja madalam	Keskharidus (üld-/kutse-)	-1.98	
		Keskhariduse järgne kutseharidus	-12.27	
		Rakenduskõrgharidus	21.28	
		Bakalaureusekraad	60.24	
		Magistri- või doktorikraad	166.01	***

Tegevusvaldkond	Põllumajandus, jahindus ja metsamajandus, kalandus	Töötlev tööstus	6.49	
		Ehitus	212.32	***
		Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	-12.47	
		Veondus ja laondus	109.31	*
		Majutus ja toitlustus	-78.87	
		Info ja side	179.35	***
		Finants- ja kindlustustegevus	204.54	***
		Kinnisvaraala tegevus	41.08	
		Kutse-, teadus ja tehnikaala tegevus	-5.04	
		Haldus ja abitegevused	16.94	
		Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	58.25	
		Haridus	-137.29	**
		Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	31.28	
		Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	-175.88	**
		Muud teenindavad tegevused	-17.05	
Ametirühm	Juhid	Tippspetsialistid	-129.46	***
		Tehnikud ja keskastme spetsialistid	-262.31	***
		Ametnikud	-345.95	***
		Teenindus- ja müügitöötajad	-366.71	***
		Põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajad	-314.33	***
		Oskustöötajad ja käsitöölised	-197.84	
		Seadme- ja masinaoperaatorid ja koostajad	-305.01	***
		Lihttöölised	-382.26	***
Sugu	Mees	Naine	-213.80	***
Vanus			24.74	***
Vanus ²			-0.31	***
Elukoht	Põhja-Eesti, va Tallinn	Lääne-Eesti	-103.17	***
		Kesk-Eesti	-131.00	***
		Kirde-Eesti	-97.91	**

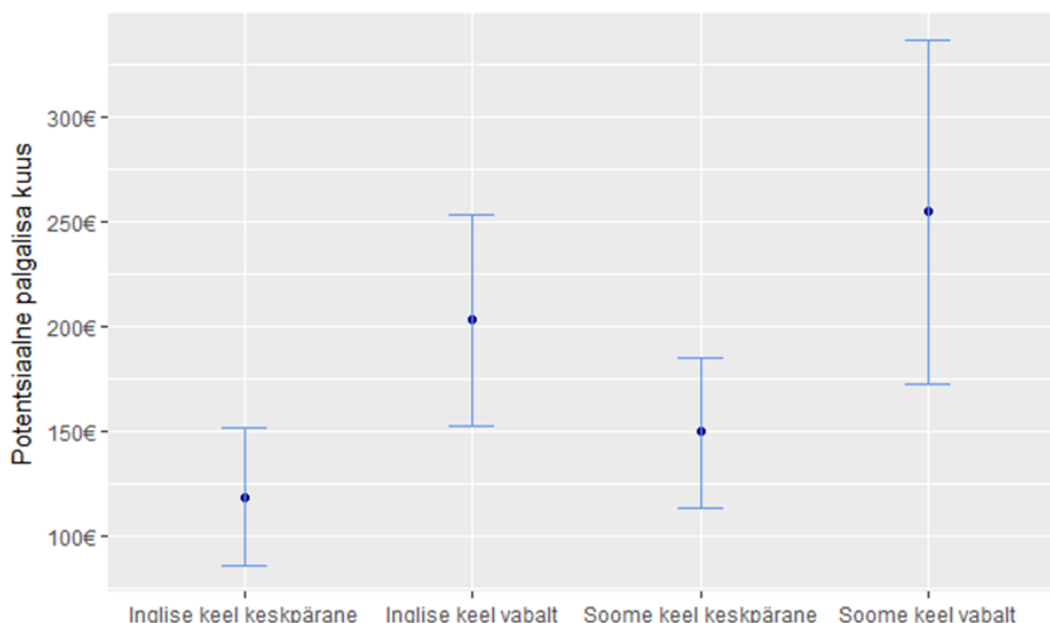
		Lõuna-Eesti, va Tartu	-103.25	***
		Tartu	-107.00	***
		Tallinn	-44.98	*
Emakeel	Eesti keel	Vene keel	-55.56	**
Inglise keele oskus	Ei oska üldse või oskan väga algelisel tasemel	Tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega või tulen hädapärast toime lihtsama suhtlemisega	119.63	***
		Valdan vabalt või see on minu kodune- või emakeel	204.12	***
Soome keele oskus	Ei oska üldse või oskan väga algelisel tasemel	Tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega või tulen hädapärast toime lihtsama suhtlemisega	150.16	***
		Valdan vabalt või see on minu kodune- või emakeel	255.30	***

Märkus: *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Palgale ei avalda mõju mitte ainult inglise ja soome keele oskamine või mitteoskamine, vaid ka erinevad oskustasemed. Kahest samal ametikohal, samast soost ja ka kõikide teiste tunnuste poolest samasugusest inimesest see, kes oskab **inglise keelt keskpärasel tasemel, saab mitteoskajaga võrreldes** selle mudeli järgi 95% tõenäosusega **86 kuni 152 eurot** palgalisa kuus. **Vabalt valdaja teenib võrreldes mitteoskajaga 153 kuni 254 eurot** kuus rohkem. **Soome keele mitteoskamine tähendab keskmiselt 114 kuni 185 eurot** madalamat kuupalka võrreldes soome keele keskpärase tasemega. **Vabalt valdamine annab keskmiselt 173 kuni 337 eurot** palgalisa kuus (joonis 11).

Joonisel 11 on välja toodud eelnevast regressioonanalüüsist saadud tulemused võimaliku palgalisa kohta inglise ja soome keele oskajate seas võrreldes keelt mitterääkivate inimestega (95% usaldusintervallid regressioonkordajale).

Joonis 11. Potentsiaalne palgalisa kuus soome ja inglise keele erinevate oskustaseme lõikes

Märkus: keeleoskusest tuleneva palgalisa juures on arvestatud erinevaid taustanäitajaid.

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

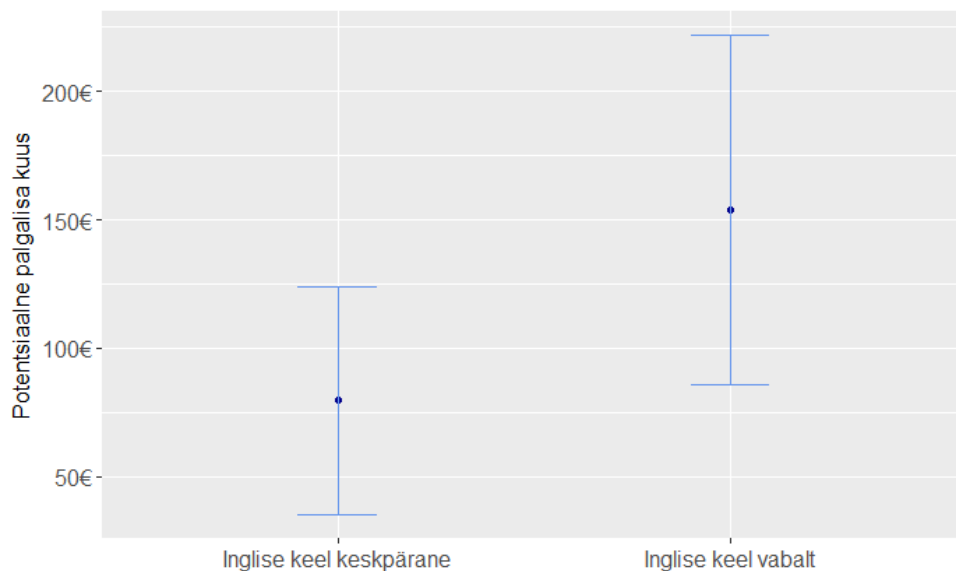
Kindlasti teenivad mõlema keele mingil tasemel oskajad palgalisa võrreldes mitteoskajatega (joonis 11). Kõige suuremal määral langevad kokku inglise keele vabalt valdamisest ja soome keele vabalt valdamisest tulenevad potentsiaalsed palgalisad, kuid soome keele vabalt valdamisega seotud võimalik palgalisa on suurem. Kui inglise keele keskpärasest ja vabalt valdamisest tulenev palgalisa on kindlasti erinev, langevad soome keele samadel tasemetel saadava palgalisa usaldusintervallid kokku. **See tähendab, et soome keelt vabalt valdav inimene ei pruugi selle tõttu saada kõrgemat palka võrreldes keskpärase keeleoskajaga. Inglise keele vabalt valdaja aga teenib kindlasti rohkem nii mitteoskajast kui ka keskpärasest keeleoskajast.**

Kui me võtame arvesse, et inimestel on erinev haridus, erinev sugu, vanus, emakeel, elukoht, tegevusvaldkond ja ametirühm, jäävad rahvusvahelisel (eeskätt Eesti ja Soome) tööturul alles seosed inglise keele ja palga ning soome keele ja palga vahel. Vaatamata erinevatele ametipositsioonidele ja muudele taustatunnustele on keeleoskus igal juhul palka suurendav tegur.

PALGA REGRESSIOONANALÜÜS AINULT EESTIS TULU TEENINUD INIMESTE PUHUL

PIAACi valimi palgaandmed peegeldavad Eesti elanike teenitud tulu olenemata sellest, kas tulu teeniti välismaal või Eestis. Soovime teada saada, millised on keeteoskuse mõjud ainult Eesti tööturul hõivatud inimestele. Kasutusel oli Maksu- ja Tolliameti 2011. aasta palgaandmed, mida kahe andmestiku sidumisel oli kokku 5103 inimese kohta.

Regressioonanalüüsi üksikasju me siinkohal välja tooma ei hakka. Vaatleme analüüsi tulemusi vaid eelneva analüüsiga võrreldes. Vene keele mõju palgale ei osutunud sarnaselt eelneva analüüsiga oluliseks. Muutused, mis toimusid võrreldes eelmise regressioonanalüüsiga, olid järgmised. Ettevõtte suurus osutus oluliseks ning soome keele mõju kaotas oma olulisuse, st soome keele oskus ei tasu vaid Eestis teenitud tulu arvestades rahaliselt ära. Inglise keele keskpärasest oskusest teenitav palgalisa ainult Eesti tööturul võib olla 35 eurost kuni 124 euronit kuus (bruto). Vabalt valdamine võib anda 86 kuni 222 eurot lisatulu kuus (joonis 12).

Joonis 12. Potentsiaalne palgalisa kuus inglise keele erinevate oskustasemete lõikes Eesti tööturul

Allikas: PIAACi ja EMTA andmed, autori arvutused

Inglise keele keskpärasest tasemest tuleneva palgalisa usaldusintervall katab umbes veerandit inglise keele vabalt valdamisest tuleneva palgalisa usaldusintervalli. See tähendab, **et inglise keele vabalt valdamise oskus eesti tööturul ei garanteeri tingimata suuremat palka kui keskpärane keeleoskus**. Küll aga võib vabalt valdamisest tulenev palgalisa küündida kuni 222 euronit kuus. Nii vabalt kui ka keskpäraselt valdajad teenivad inglise keelt mittevaldajatest rohkem.

Kahe taustatunnuseid arvesse võtva regressioonianalüüsi tulemustest saame järeldada, et soome keele oskusel on üldine mõju ainult rahvusvahelise töökogemuse mõttes. **Soome keele oskus tasub end ära, kuna annab arvestatavale hulgale inimestele võimaluse teenida kõrgemat tulu Soomes. Eesti tööturul soome keele oskamine palgalisa ei too.**

Tuleb välja, et rahvusvahelisel tööturul on inglise keele vabalt valdamine keskpärasest oskusest tulusam – usaldusintervallid olid üksteisest eraldiseivad (joonis 11). Eesti tööturul aga langesid vabalt valdamise ja keskpärase keeleoskuse usaldusintervallid mõningal määral kokku – keskpärane keeleoskus on tööturu seisukohalt tähtsaim (joonis 12). Palgalisa suuruse mõttes aga võib vabalt valdamine olla kasulikum.

KEELEOSKUSE MÕJU HÕIVELE

Siia maani käsitlesime tööturu edukuse näitajana vaid palga suurust. Oluliseks võib lisaks sellele pidada veel ka tõenäosust olla hõivatud. Et selgitada välja, mis ja millisel määral mõjutab hõivatuks saamist eesti emakeelt kõnelevate inimeste seas, tehti logistiline regressioonanalüüs. Esialgu kaasati kõik eelneva analüüsi käigus nimetatud taustatunnused ning enim räägitavate keelte oskustasemed. Lõppmudelisse jäeti vaid oluliseks osutunud tunnused, mida on tõlgendatud järgnevalt.

Tabel 5. Logistiline regressioonanalüüs: kuidas keeleoskused mõjutavad hõive tõenäosust mõningate taustatunnuste olemasolul

Tunnus	Võrdlusgrupp	Tunnuse tase	Regressioon-kordaja	Šansside suhe	Olulisus
Vabaliige			1.40	4.05	***
Haridus	Põhiharidus ja madalam	Keskharidus (üld-/kutse-)	0.35	1.42	*
		Keskharidusjärgne kutseharidus	1.27	3.56	***
		Rakenduskõrgharidus	0.96	2.61	***
		Bakalaureusekraad	1.28	3.60	**
		Magistri- või doktorikraad	1.55	4.71	***
Vanus			0.02	1.02	**
Elukoht	Põhja-Eesti, v.a Tallinn	Lääne-Eesti	-0.35	0.71	
		Kesk-Eesti	-0.43	0.65	
		Kirde-Eesti	-0.38	0.68	
		Lõuna-Eesti, v.a Tartu	-0.62	0.54	*
		Tartu	0.05	1.05	
		Tallinn	0.36	1.43	
Vene keele oskus	Ei oska üldse või oskan väga algelisel tasemel	Tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega või tulen hädapärast toime lihtsama suhtlemisega	0.49	1.63	**
		Valdan vabalt või see on minu kodune või emakeel	-0.12	0.89	

Märkus: *** $p < 0.001$; ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Käesolev logistiline regressioonanalüüs (tabel 5) on mudel šansile (*šanss- sündmuse esinemise tõenäosuse ja sündmuse mitteesinemise tõenäosuse suhe*), et inimene saab tööd (ehk on hõivatud) vs inimene on töötu. Analüüsist on jäetud kõrvale mitteaktiivsed inimesed ehk need, kes ei tööta ega ka otsi tööd. Oluliseks osutunud (või parameetrite hinnanguid arvutada võimaldanud) sõltumatud muutujad on haridus, vanus, elukoht ja vene keele oskus.

Mida kõrgem on haridus, seda suurem on tõenäosus saada tööd. Huvitav on asjaolu, et võrreldes põhi- või madalama haridusega, on rakenduskõrghariduse omandanud inimesel 2,61 korda suurem šanss saada tööd, samal ajal kui keskharidusejärgse kutsehariduse omandanud on üle kolme korra suurem šanss. **Magistri- või doktorikraadiga inimesel on**

peaaegu 5 korda suurem šanss saada tööd võrreldes inimesega, kellel on maksimaalselt põhiharidus. Vanus seostub hõive šansiga positiivselt, kuid mitte märkimisväärselt (siiski statistiliselt oluliselt). Ühe aasta võrra vanema inimese töölesaamise võimalus on 2% võrra suurem.

Enam räägitavate keelegruppide seast ilmnes olulisena vaid vene keele oskus. Nimelt annab vene keele keskpärane oskus suurema töösaamise võimaluse kui vene keele mitteoskamine. Vabalt valdamise eelis mitteoskamise ees andmetest ei peegeldu. **Selle mudeli järgi on vene keelt keskpäraselt oskava inimese töösaamise šanss 63% võrra suurem kui inimesel, kellel vene keele oskus puudub.** Reaalselt võib vene keelt keskpärasel tasemel rääkival inimesel olla 17% kuni 2 korda suurem šanss saada tööle.

MITME KEELE HEA OSKUSE KOOSMÕJU RAHVUSVAHELISEL TÖÖTURUL

Selles peatükis on vaatluse alla võetud mitme keele oskus. Kasutatakse taas PIAACi palgaandmed, mis kajastavad mistahes tööturul teenitud palga suurust. Vaatleme vaid inimesi, kelle kohta on olemas palgaandmed (n=3898), kuna nii haakub keelteoskuse ülevaade palga-analüüsis kasutatavate andmetega (proportsioonid on ka puuduvate palgaandmetega inimeste lisamisel samad). Kõikide valimist saadud suuruste järel on sulgudes esitatud ka kõnealune suurus ehk hinnanguline arv 16–65- aastaste elanike hulgas.

Esimeses osas käsitletakse keeleoskajana inimest, kes on kõnealust keelt nimetanud oma „ema- või koduseks keeleks“, hinnanud keeleoskust tasemel „valdan vabalt“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“. Teises osas jätame vaatluse alt välja keelt emakeelena kõnelejad. Kuna teiste emakeeltega inimesi peale vene emakeele on väga vähe, ongi siin suurimaks erinevuseks vene emakeelt kõnelejate väljajätmine. Võimalikeks keeleoskusteks on vene, inglise, soome, saksa, prantsuse, itaalia või hispaania, rootsi.

Mis tahes emakeelega inimesed

Veidi üle poole (55%) töötavatest inimestest oskab ühte võõrkeelt (nimetatud kolmel parimal subjektiivse hinnangu tasemel). Kahte võõrkeelt oskab ca 20% ja kolme võõrkeelt vaid ca 5%. Ligi 20% on ka neid, kes ei oska ühtegi võõrkeelt. Inimesi, kes oskavad vene ja inglise keelt, on valimis 423, st 53% kahe keele oskajatest. Siinkohal oleme keeleoskajate alla arvestanud ka emakeele kõnelejad (tabel 6).

Tabel 6. Inimeste arv PIAAC uuringus osalenud ja (sulgudes) kogu Eesti tööealiste elanike hulgas osatavate keelte arvu lõikes

0	1	2	3	Kokku
734 (86 612)	2159 (254 762)	791 (93 338)	214 (25 252)	3898 (459 964)

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Tabel 7. Ühe ja kahe keele oskajad esimesel kolmel kõrgeimal tasemel

	Inglise keel						
Inglise keel	563 (66 434)	Vene keel					
Vene keel	423 (49 914)	1540 (181 720)	Soome keel				
Soome keel	95 (1120)	127 (14 986)	41 (4838)	Saksa keel			
Saksa keel	73 (8614)	39 (4602)	1 (118)	15 (1170)	Rootsi keel		
Rootsi keel	14 (1652)	2 (236)	0	0	0	Prantsuse keel	
Prantsuse keel	9 (1062)	0	1 (118)	0	0	0	Itaalia/hispaania keel
Itaalia/hispaania keel	6	1	0	0	0	0	0

Märkus: samadele keeltele vastavates lahtrites on toodud inimesed, kes räägivad ühte ja ainult seda keelt ning erinevatele keeltele vastavates lahtrites neid kahte keelt rääkivad inimesed.

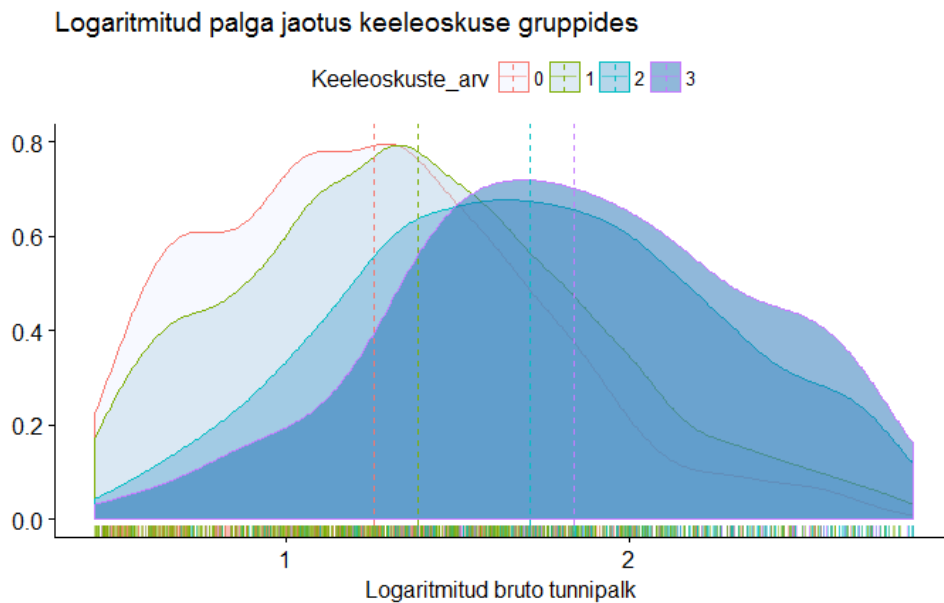
Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Vene ja inglise keele valdajatest (kolmel kõige kõrgemal keeleoskuse tasemel) 200 oskab veel mingit kolmandat keelt. Tabelist 6 saame teha järelduse, et **kui kolme keele oskajaid on kokku 214 ja 200 neist oskab nii vene kui ka inglise keelt nimetatud tasemetel, moodustavadki need enamikul juhul kaks kolmest hästi osatavast keelest.**

Kui kahe keele oskajaid on 791, kellest 423 ehk 55% räägib vene ja inglise keelt, peab veel leiduma 368 inimest, kes räägivad mingite muude kahe keele komplekti (tabel 6). 95 inimest (12% kahe keele oskajatest) räägib soome ja inglise keelt, 127 inimest (16%) soome ja vene keelt. 73 inimest (9%) räägib saksa ja inglise keelt, 39 inimest (5%) saksa ja vene keelt (kolmel kõige kõrgemal enesehinnangulise keeleoskuse tasemel).

17 inimesest, kes räägivad prantsuse keelt nimetatud tasemetel, kümme oskab ühte muud võõrkeelt ja seitse kahte muud võõrkeelt peale prantsuse keele (kolmel kõige kõrgemal keeleoskuse tasemel). Valimis ei leidu inimest, kes räägiks ainult prantsuse keelt.

Inimesi, kes ei räägi inglise keelt, aga oskavad veel peale vene keele mingit muud keelt, on 169 (19 942 üldkogumis). Inimestest, kes ei räägi ei vene ega inglise keelt, on mingi muu keele rääkijaid 56 (6608) ja mingi muu kahe keele rääkijaid 2 (236). **Kui inimene ei oska vene ega inglise keelt, ei oska ta ka kolme muud analüüsis vaadeldud võõrkeelt** (kolmel kõige kõrgemal keeleoskuse tasemel).

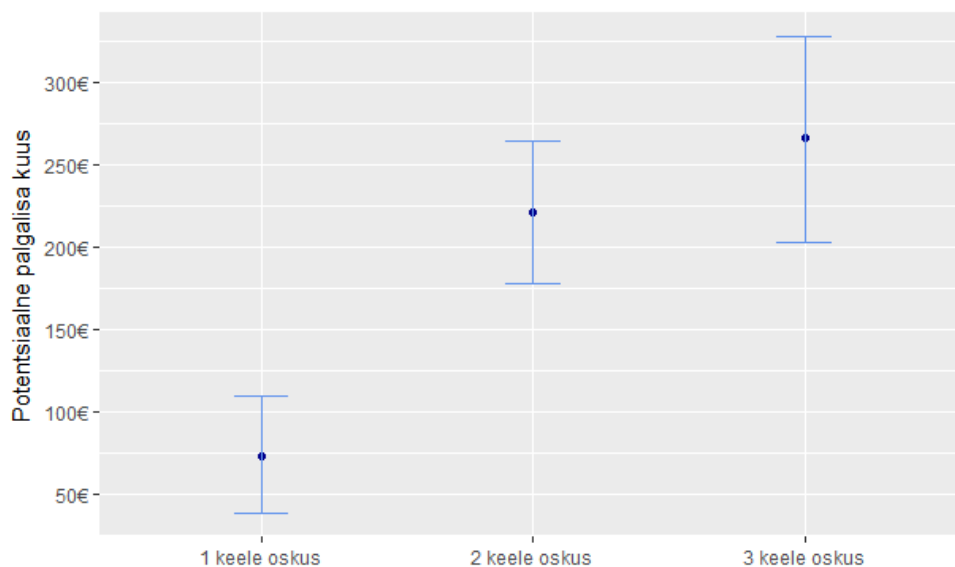
Joonis 13. Logaritmitud palga jaotus mitme keele oskuse gruppides

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Osatavate keelte arvu kasvades nihkub palga jaotus paremale – vähemaks jääb madalama palga saajaid ning kasvab kõrgema palga saajate arv (joonis 13). Järgnevalt uurisime, kas mõjutus on tingitud keeleoskusest või muudest taustatunnustest ehk kas osatavate keelte mõju palgale jääb alles ka siis, kui arvestada teiste teguritega (elukoht, sugu, haridus jne). Nagu eelnevalt mainitud, on keele oskamiseks loetud tasemeid: „kodune või emakeel“, „valdan vabalt“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“. **Analüüs näitas, et palk sõltub osatavate keelte arvust (olulisuse nivool 0,05) ka siis kui arvesse on võetud taustatunnused. Mitme keele oskamine on kasulik nii Eesti tööturul kui ka rahvusvahelise töökogemuse võimalust arvesse võttes.**

Joonisel 14 on toodud võimalikud palgalisad osatavate keelte arvu lõikes võrreldes mitte ühegi keele oskajatega (95% usalduspiirid regressioonkordajale). **Mitme keele oskus on kindlasti palka suurendavaks teguriks.** Näeme, et kahe ja kolme keele oskamise usalduspiirid kattuvad mõningal määral – see tähendab, et **palgalisa võib kahe keele oskajal olla sama suur kui kolme keele oskajal. Kindlasti on nende kahe grupi palk saadud mudeli järgi 95% tõenäosusega suurem kui ühe või mitte ühegi keele valdajatel.**

Kui inimese emakeel on vene keel, siis viimase mudeli järgi teenib ta 102 kuni 173 eurot vähem brutopalka kuus (tabel 4) kui eesti emakeelega inimene. **Vene keele oskuse mõju aga taandab selle vahe 64 euro suuruseks.**

Joonis 14. Potentsiaalne palgalisa rahvusvahelisel tööturul võõrkeelteoskuse arvu lõikes

Märkus: keeleoskaja on tasemetel „kodune või emakeel“, „valdan vabalt“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“.

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Ainult eesti emakeelega inimesed

Selles osas on vaatluse all inimesed, kes on oma keeleoskust hinnanud tasemetel „valdan vabalt“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“ ehk analüüsist jäid välja mitte eesti kodu- või emakeelega inimesed.

Tabel 8. Inimeste arv PIAAC uuringus ja (sulgudes) kogu Eesti tööealiste elanike hulgas, kelle emakeeleks on eesti keel, osatavate keelte arvu lõikes

0	1	2	3	Kokku
734 (86 612)	1299 (153 282)	505 (59 590)	196 (23 128)	2835 (334 530)

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

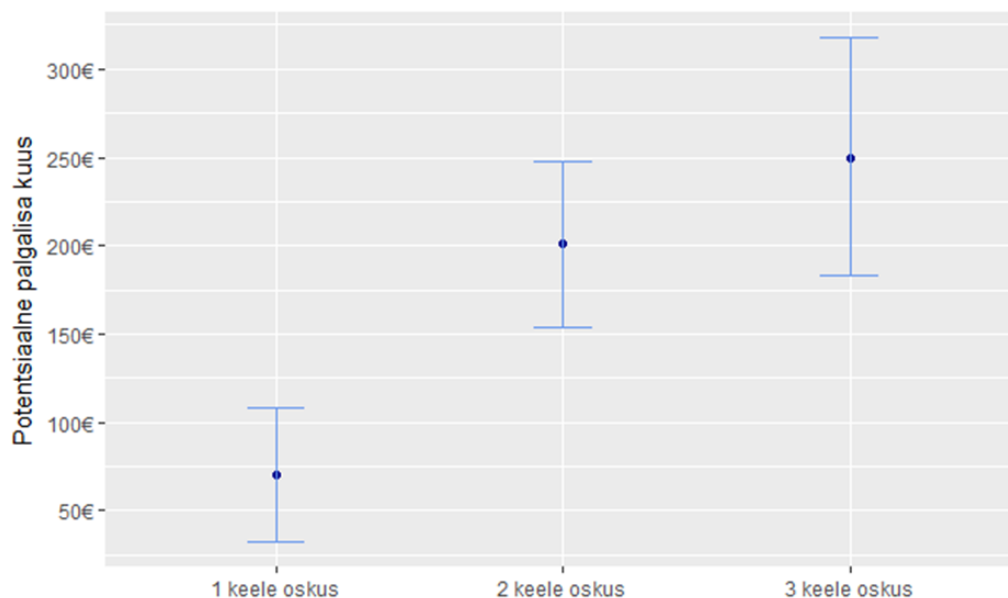
See valim vähenes ligikaudu 1000 peamiselt vene emakeelt kõneleva inimese võrra (tabel 8). Esimese veeru teine rida näitab sama, mida eelmiseski tabelis – eesti koduse keelega inimesi, kes ei oska ühtegi võõrkeelt, on 734 ehk ligikaudu neljandik. Seitse protsenti räägivad kolme, 18% kahte ja 46% ühte võõrkeelt.

505-st kahe keele kõnelejast 53% ehk 266 (31 388) räägivad nii vene kui ka inglise keelt (NB! Ainult võõrkeelena ja tasemetel „valdan vabalt“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“). On veel 239 (28 202) inimest, kes räägivad mingit muud kahe keele komplekti: 117 (13 806) inimest räägib vene ja soome keelt, 91 (10 738) inimest soome ja inglise keelt. Esindatud on 72 (8496) saksa ja inglise keele rääkijat ning 1 (118) saksa ja soome keele rääkija.

186 (21 948) inimest, kes oskavad nii vene kui ka inglise keelt, moodustavad suure enamiku (95%) 196-st kolme keele oskajast. 146-l (17 228) on sellisel juhul kolmandaks keeleks soome

keel, 25-l (2950) saksa, viiel inimesel on kolmandaks keeleks rootsi keel, ühel itaalia või hispaania keel.

Logaritmitud palga jaotus keeleoskuse gruppides võrreldes eelmise analüüsiga, kuhu olid kaasatud kõik töötavad inimesed sõltumata emakeelest, palju ei muutu ning jääb sarnaseks jaotusega joonisel 13. Üheks muutuseks on kõrgema palga saajate osakaalu tõus. Joonisel 15 on esitatud regressioonanalüüsi tulemused, kus valimisse pole kaasatud keeleoskajaid, kelle tase on „kodune või emakeel“ (sarnane joonisega 14, kus valimisse olid kaasatud keeleoskajad, kelle tase oli „kodune või emakeel“). Näeme, et palgalisa usalduspiirid langevad veidi – muud emakeelt rääkivate inimeste arvestamisel on saadav palgalisa suurem. **See tähendab, et vene emakeelt (või ka muid emakeeli peale eesti keele) kõnelevatel inimestel võib võõrkeele oskusest saadav palgalisa olla suurem kui eesti emakeelt kõnelevatel inimestel.**

Joonis 15. Potentsiaalne palgalisa võõrkeelteoskuse arvu lõikes eesti kodukeelega inimeste hulgas

Märkus: Analüüsist on välja jäetud mingit muud keelt peale eesti keele koduse või emakeelena kõnelejad. Keeleoskaja on tasemetel „valdan vabalt“ (ilma koduse või emakeelela) või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“.

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

KEELTEOSKUSE MÕJU PALGALE TEGEVUSVALDKONDADE KAUPA

Järgnevalt on inimesed jaotatud keele oskamise ja mitteoskamise järgi. Analüüsist on välja jäetud rühmad, mille suurus on alla 100 inimese.

Inimest on loetud keeleoskajaks, kui ta kuulub enda hinnangu järgi kategooriasse „kodune või emakeel“, „valdan vabalt“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“. Selle alusel on tegevusvaldkondade kaupa tehtud regressioonanalüüsidesse (sarnaselt analüüsiga peatükis „Palga regressioonanalüüs suuremate keelegruppide kaasamisel“) kaasatud taustatunnustele lisaks tunnused: vene, inglise, soome ja teiste keelte koondoskus. Teiste keelte koondoskuse alla on arvestatud see, kui inimene on enda saksa, prantsuse, itaalia, hispaania või rootsi keele oskust subjektiivselt hinnanud nii, et see kuulub nimetatud kolme kategooriasse.

Teostame analüüsi kahe andmestikuga. Ainult PIAACi andmeid kasutades tuleb silmas pidada, et inimesed võisid oma tulu teenida ka väljaspool Eestit, mistõttu nimetame seda nii Eesti kui ka rahvusvaheliseks tööturuks. Lisaks vaatame keelteoskuse mõju vaid Eesti tööturul, kasutades sissetuleku andmetena EMTA infot.

Eesti ja rahvusvaheline tööturg

Kõige laialdasemalt ehk enamates valdkondades mängib palgas rolli inglise keele oskus. Inglise keele oskusest tulenev palgalisa suurus brutopalgale kuus erinevates valdkondades on 11 eurost kuni 572 euroni, soome keele puhul aga 56–913 eurot. **Järelikult võib soome keele oskus maksta rohkem, kuid ainult mõnes tegevusvaldkonnas.** Nendeks valdkondadeks, kus valimi suurus oli selliste järelduste tegemiseks piisav, olid „töötlev tööstus“, „hulgi- ja jaekaubandus“, „mootorsõidukite ja mootorrataste remont“ ning „majutus ja toitlustus“. Vene keele oskuse tähtsus palgale ilmneb vaid ühes valdkonnas – kinnisvaraalas tegevuses.

Mudelites ilmneseid ka mõningad seletamatud negatiivsed kordajad.

Tabel 9. Regressioonanalüüs tegevusvaldkondade kaupa Eesti ja rahvusvahelisel tööturul

Tegevusvaldkond	Vastava keele oskuse eest teenitav palgalisa (eurodes) kuus (95% usaldusintervall regressioonkordajale)				Mudeli seletus-määr (R^2)	Teised olulised palka kujundavad tunnused
	Inglise keel	Soome keel	Vene keel	Mõni muu keel		
Põllumajandus, jahindus ja metsamajandus, kalandus	50–465	121–668	–	–	0,37	Ametirühm, sugu, elukoht
Töötlev tööstus	106–249	295–479			0,42	Haridus, ametirühm, vanus, sugu
Ehitus	–	–	–	–	0,18	Ametirühm, vanus, sugu, elukoht
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	11–145	117–300	–	–	0,47	Haridus, ametirühm, sugu, emakeel, elukoht

Veondus ja laondus	53–316	–	–	–	0,27	Ametirühm, sugu, emakeel, elukoht
Majutus ja toitlustus	–	56–379	–	–	0,09	Sugu
Info ja side	–	–	–	–	0,45	Ametirühm, vanus, sugu, elukoht
Finants- ja kindlustustegevus	19–572	–	–	–	0,48	Ametirühm, sugu
Kinnisvaraalaane tegevus	–	–	494–1173	–	0,76	Ametirühm, vanus, emakeel
Kutse-, teadus- ja tehnikaalaane tegevus	139–542	–	–	–	0,44	Haridus, ametirühm, sugu, elukoht
Haldus ja abitegevused	–	349–913	–	–	0,15	–
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	72–263	–	–	<0	0,49	Haridus, ametirühm, vanus, sugu, emakeel, elukoht
Haridus	56–174	–	–	–	0,40	Haridus, ametirühm, sugu, ettevõtte suurus
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	69–257	<0	–	185–541	0,61	Haridus, ametirühm, vanus (lineaarselt), ettevõtte suurus
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	39–281	–	–	–	0,50	Ametirühm, elukoht
Muud teenindavad tegevused	–	–	–	–	0,43	Ametirühm, vanus, emakeel, ettevõtte suurus

Märkused: Rasvases kirjas tegevusvaldkondades on valimi maht piisav. Kui vanuse puhul ei ole märgitud teisiti, jäi mudelisse ruutmuutuja ehk vanuse sõltuvus on ruutsõltuvus. Lineaarse muutuja puhul kasvab palk koos vanusega, mitte nagu ruutsõltuvuse puhul, et mingist vanusest hakkab palk vähenema.

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Ainult Eesti tööturg

Inglise keel on Eesti tööturul kõige vajatum keeleoskus ja sellest oskusest saab palgalisa üle pooltes valdkondades. Palgalisa brutopalgale kuus on Eestis erinevates valdkondades 4 eurost kuni 633 euron. Soome keele oskusest teenitav palgalisa ilmneb nii Eesti tööturu andmetel (tabel 8) kui ka rahvusvahelise tööturu analüüsis (tabel 9) viies valdkonnas. Soome keele oskus on tööturust hoolimata vajalik töötleva tööstuse ning hulgi- ja jaekaubanduse tegevusvaldkondades (valimi maht nende valdkondades on järelduste tegemiseks piisav).

Tabel 10. Regressioonanalüüs tegevusvaldkondade kaupa Eesti tööturul

Tegevusvaldkond	Vastava keele oskuse eest teenitav palgalisa (eurodes) koos (95% regressioonkordajale)	Mudeli seletus-määr (R²)	Teised olulised palka kujundavad tunnused			
	Inglise keel	Soome keel	Vene keel	Mõni muu keel		
Põllumajandus, jahindus ja metsamajandus, kalandus	–	–	–	–	0,12	Haridus, sugu, emakeel
Töötlev tööstus	51–214	33–240	–	–	0,36	Haridus, ametirühm, vanus, sugu, emakeel, ettevõtte suurus, elukoht
Ehitus	–	–	–	–	0,13	Ametirühm
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite ja mootorrataste remont	68–229	158–348	–	–	0,42	Haridus, ametirühm, vanus (lineaarselt), sugu, emakeel, ettevõtte suurus
Veondus ja laondus	–	–	–	–	0,44	Haridus, ametirühm, sugu, ettevõtte suurus, elukoht
Majutus ja toitlustus	46–349	18–334	–	–	0,34	Ametirühm, vanus
Info ja side	22–629	–	–	–	0,35	Ametirühm, vanus
Finants- ja kindlustustegevus	–	–	–	–	0,29	Ametirühm, sugu
Kinnisvaraalaane tegevus	24–559	–	–	–	0,33	Ametirühm
Kutse-, teadus- ja tehnikaalaane tegevus	144–633	–	–	–	0,09	Vanus
Haldus ja abitegevused	4–388	29–494	–	–	0,15	Vanus
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	–	16–328	–	–	0,24	Haridus, ametirühm, ettevõtte suurus
Haridus	–	–	–	9–238	0,34	Haridus, ametirühm, vanus (lineaarselt), sugu, emakeel, ettevõtte suurus
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	125–433	–	–	–	0,46	Ametirühm, vanus, sugu
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	30–317	–	–	–	0,30	Ametirühm, vanus, ettevõtte suurus
Muud teenindavad tegevused	–	–	–	–	0,27	Ametirühm

Märkused: Rasvases kirjas tegevusvaldkondades on valimi maht piisav. Kui vanuse puhul ei ole märgitud teisiti, jäi mudelisse ruutmuutuja ehk vanuse sõltuvus on ruutsõltuvus. Lineaarse muutuja puhul kasvab palk koos vanusega, mitte nagu ruutsõltuvuse puhul, et mingist vanusest hakkab palk vähenema.

Allikas: PIAACi ja EMTA andmed, autori arvutused

KEELTEOSKUSE MÕJU PALGALE AMETIRÜHMAD KAUPA

Lisaks tegevusvaldkondadele analüüsisime keelteoskuse tähtsust palgale ka ametirühmade lõikes. Selleks valisime vähemalt 99 esindajaga ametirühmad. Need on loetletud peatükis „Keeleoskuse seosed taustatunnustega“. Järgnevalt vaatleme regressioonanalüüsi tulemusi, kus sarnaselt regressioonanalüüsile peatükis „Palga regressioonanalüüs suuremate keelegruppide kaasamisel“ kaasati palga kirjeldamiseks taustatunnused ja keeleoskused. Siin võeti kasutusele kahetasemeline jaotus, kus keele oskamiseks on loetud inimese subjektiivset keeleoskust tasemetel: „kodune või emakeel“, „valdan vabalt“ või „tulen hästi toime igapäevase suhtlemisega“ ning lisaks inglise, soome ja vene keele oskusele kaasati tunnus „mõne muu keele oskus“, mis tähendab seda, kui inimene on oma saksa, prantsuse, itaalia, hispaania või rootsi keele oskust hinnanud nimetatud tasemetega.

Sarnaselt tegevusvaldkondade lõikes tehtud regressioonanalüüsiga tuleb siinkohal välja, et **soome keelest saadav palgalisa, kui see on olemas, on isegi kõrgem kui inglise keele puhul, kuid selle mõju ilmneb vaid rahvusvahelisel (peaasjalikult tõenäoliselt vaid Soome) tööturul.** Selles analüüsis ilmnes soome keele mõju neljas piisava valimi mahuga valdkonnas (neljas valdkonnas ka inglise keele puhul). Parimate mudelite (kõrgeimate seletusmääradega) tulemuste põhjal saame öelda, et **soome keelt vajavad juhid ning oskustöötajad ja käsitöölised.** Vt tabel 11.

Eesti ja rahvusvaheline tööturg

Tabel 11. Regressioonanalüüs ametirühmade kaupa sõltumata tööturust

Ametirühm	Vastava keele oskuse eest teenitav palgalisa (eurodes) kuus (95% usaldusintervall regressioonkordajale)				Mudeli seletusmäär (R^2)	Teised olulised palka kujundavad tunnused
	Inglise keel	Soome keel	Vene keel	Mõni muu keel		
Juhid	–	48–322	–	–	0,44	Haridus, tegevusvaldkond, sugu, ettevõtte suurus
Tippspetsialistid	113–237	–	–	–	0,36	Haridus, tegevusvaldkond, vanus, sugu, ettevõtte suurus, elukoht
Tehnikud ja keskastme spetsialistid	56–203	–	–	–	0,37	Haridus, tegevusvaldkond, vanus, sugu, emakeel, ettevõtte suurus, elukoht
Ametnikud	138–339	134–392	–	–	0,38	Haridus, tegevusvaldkond, vanus, sugu

Teenindus- ja müügitöötajad	13–154	–	–	–	0,23	Haridus, tegevusvaldkond, vanus, sugu, emakeel, elukoht
Põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajad	–	34–582	–	–	0,41	Sugu
Oskustöötajad ja käsitöölised	167–393	618–877	<0		0,44	Haridus, tegevusvaldkond, vanus, sugu
Seadme- ja masinaoperaatorid ja koostajad	–	194–520	21–201	–	0,27	Tegevusvaldkond, vanus, sugu, emakeel, elukoht
Lihttöölised	–	7–340	–	–	0,08	Vanus, ettevõtte suurus

Märkus: Rasvases kirjas tegevusvaldkondades on valimi maht piisav.

Allikas: PIAACi andmed, autori arvutused

Ainult Eesti tööturu näitajatega tehtud analüüsis ei ilmnenu soome keele oskuse olulisus üheski ametirühmas ning **vene keele oskuse mõju palgale ilmnes teenindus- ja müügitöötajate ametirühmas.**

Inglise keelt vajavad Eesti tööturul juhid, tippspetsialistid ja ametnikud. Kõigis neis rühmades on inglise keele oskusest tulenev palgalisa märkimisväärne. **Rahvusvahelisel (eeskätt Soome) tööturul lisanduvad neile tehnikud ja keskastme spetsialistid, teenindus- ja müügitöötajad ning oskus- ja käsitöölised.**

Ainult Eesti tööturg

Tabel 12. Regressioonanalüüs ametirühmade kaupa Eesti tööturul

Ametirühm	Vastava keele oskuse eest teenitav palgalisa (eurodes) koos (95% usaldusintervall regressioonkordajale)				Mudeli seletus-määr (R^2)	Teised olulised palka kujundavad tunnused
	Inglise keel	Soome keel	Vene keel	Mõni muu keel		
Juhid	122–614	–	–	–	0,29	Haridus, tegevusvaldkond, vanus (lineaarselt), sugu, ettevõtte suurus
Tippspetsialistid	112–286	–	–	–	0,25	Haridus, tegevusvaldkond, vanus, sugu, emakeel, ettevõtte suurus
Tehnikud ja keskastme spetsialistid	–	–	–	–	0,26	Haridus, tegevusvaldkond, vanus, sugu, emakeel, ettevõtte suurus
Ametnikud	201–394	–	–	–	0,25	Haridus, vanus (lineaarselt), sugu
Teenindus- ja müügitöötajad	–	–	21–109	–	0,41	Haridus, tegevusvaldkond, vanus, sugu, emakeel, ettevõtte suurus
Põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöötajad	–	–	–	–	0,66	Haridus, vanus, ettevõtte suurus
Oskustöötajad ja käsitöölised	–	–	–	–	0,19	Tegevusvaldkond, sugu, ettevõtte suurus
Seadme- ja masinaoperaatorid ja koostajad	–	–	–	–	0,14	Tegevusvaldkond, sugu, emakeel, ettevõtte suurus
Lihttöölised	–	–	–	–	0,11	Tegevusvaldkond

Märkused: Rasvases kirjas tegevusvaldkondades on valimi maht piisav. Kui vanuse puhul ei ole märgitud teisiti, jäi mudelisse ruutmuutuja ehk vanuse sõltuvus on ruutsõltuvus. Lineaarse muutuja puhul kasvab palk koos vanusega, mitte nagu ruutsõltuvuse puhul, et mingist vanusest hakkab palk vähenema.

Allikas: PIAACi ja EMTA andmed, autori arvutused

KOKKUVÕTE

Varasemad analüüsid on näidanud, et võõrkeelte õppimisel on soodne mõju isiksuse arengule ja inimese tööturuvõimalustele. Lisaks majanduslikule aktiivsusele ja ametialasele mobiilsusele kaasneb võõrkeelte oskusega suurem kultuuriline avatus ja informeeritus (Haridus- ja Teadusministeerium, 2009). **Käesolevast uuringust selgus, et keelteoskusel on oluline mõju nii hõivatusele kui ka palganumbri kujunemisele.**

Kasutasime analüüsis järgnevate keelte oskuse enesehinnangulisi tasemeid: vene, inglise, soome, saksa, prantsuse, itaalia või hispaania ning rootsi. Subjektiivsete keeleoskushinnangute ja riigieksamitulemuste võrdlusest selgus, et enesehinnangulist keelteoskust võime pidada praeguse uuringu raames usaldusväärseks. Kahjuks puudusid andmed inimeste vahetu võõrkeelte kasutamise kohta. Hindasime keelteoskuse mõju palgale, arvestades erinevaid taustatunnuseid: haridus, vanus, sugu, emakeel, tegevusvaldkond, ametirühm, ettevõtte suurus ja elukoht.

Uuringust selgus, et:

- 1) **Mitmekeelsus on väärtus.** Kahe võõrkeele oskamine on Eesti tööturul oluliselt kõrgemalt tasustatud kui ühe võõrkeele oskamine.
- 2) **Vene keele oskus erinevalt ülejäänud enam räägitavatest võõrkeeltest (inglise ja soome) üldjuhul palgale mõju ei avalda.**
- 3) Kui kitsendame analüüsi ainult **Eesti tööturul** (maksustatud tulu EMTA andmetel) teenitud palgale, **ilmneb üldiselt vaid inglise keele oskuse olulisus.** Vene ja soome keele oskus mängib rolli üksikutes valdkondades ja ametirühmades.
- 4) Vaadates rahvusvahelist tööturgu on soome keele oskusest saadava palgalisa võimalikud väärtused, kui need on olulised, isegi kõrgemad, mis tähendab seda, et **soome keele oskus on rahvusvahelisel (Soome) tööturul mõnes valdkonnas veidi kõrgema väärtusega kui inglise keele oskus.**
- 5) Uuringu käigus prooviti kirjeldada ka võõrkeelte oskuse mõju palgale töövaldkondade ja ametirühmade kaupa. See analüüs tehti nii Eesti kui ka rahvusvahelist tööturgu silmas pidades. Läbiva tulemusena selgus, et inglise keele oskus on kõige olulisem. **Rahvusvahelise töökogemuse võimalust silmas pidades oleks inglise keel tarvis omandada vabalt valdamise tasemel. Eesti tööturul pole inglise keele vabalt valdamise eelis keskpärase keeleoskuse ees niivõrd suur.**
- 6) Soome keele olulisus paistis mõnes tegevusvaldkonnas rohkem silma, kui arvestasime rahvusvahelist tööturgu. **Üksikutes tegevusvaldkondades**, näiteks „töötlev tööstus“, „hulgi- ja jaekaubandus“, „mootorsõidukite ja mootorrataste remont“ ning „majutus ja toitlustus“, **on soome keele oskus ka ainult Eesti tööturul palganumbrit suurendav mõjur.**
- 7) **Vene keele oskuse mõju ilmnes ühes ametirühmas: teenindus- ja müügitöötajate hulgas.**

- 8) Uurimise all oli ka hõivatuks saamise tõenäosust kujundavad tegurid. **Selgus, et eesti emakeelt kõnelevale inimesele, kelle jaoks vene keel on võõrkeel, annab selle keele keskpärane oskus suurema võimaluse saada tööd, võrreldes inimesega, kes vene keelt ei valda. Töövõimalus võib olla isegi kuni kaks korda suurem.**
- 9) Et vähendada eesti- ja muukeelse elanikkonna vahelise keelelise palgalõhe mõjudest tulenevat ebaselgust, analüüsisime eesti ja mitte-eesti emakeelega inimesi nii koos kui ka eraldi. **Mitme võõrkeele oskusest saadav palgalisa on muukeelse elanikkonna hulgas kõrgem.** See tähendab, et kuigi vene emakeelega inimene teenib eesti emakeelega inimesest keskmiselt vähem, võib keeleoskusest saadav palgalisa olla tema jaoks suuremgi (arvestades ka rahvusvahelise töökogemuse võimalust). **Samas on muukeelse elanikkonna võõrkeelte oskus oluliselt kehvem kui eestikeelsetel.**
- 10) **Saksa keele oskuse mõju palgale polnud taustategurite kaasamisel võimalik vaadelda,** samuti ka teiste vähem osatavate keelte oskuse mõju. Küll aga peeti Eesti võõrkeelte strateegias 2009–2015 oluliseks saksa keele õppimist teise võõrkeelena. Praegu oskab saksa keelt mingil tasemel vaid 10% elanikkonnast. Tegu on inglise, vene ja soome keele järel neljanda rohkem räägitava võõrkeelega Eestis.

Kokkuvõttes on Eesti inimeste jaoks arvestades ka võimalust töötada välismaal oluline osata ennekõike inglise ja soome keelt. Oskuste kasulikkus ilmneb enam kui pooltes valdkondades, st keeleoskusest on kasu laiemalt. Eesti tööturul on kasulikum inglise keel, rahvusvahelisel (Soome) tööturul üksikutes valdkondades isegi soome keel. Nende keelte oskamisest saadav palgalisa on keeleoskuse tasemete lõikes erinev ehk hea oskus tagab kõrgema palga kui keskpärane oskus. Edukust tööturul parandab ka vene keele oskus: võimalus saada tööle on vene keele oskajal kõrgem kui mitteoskajal, palgalisa annab vene keel vaid teeninduses ja müügitöös. Vene emakeelega inimestel on võõrkeelteoskusest tulenev palgalisa isegi suurem kui eesti emakeelega inimestel, samas on nende keelteoskus oluliselt kehvem.

ANALÜÜSI TULEMUSTEST LÄHTUVAD SOOVITUSED VÕÕRKEELTE ÕPPEKS

Allpool on (uuesti) välja toodud valdkonnad ja ametirühmad, kus mõne keele oskus end enam ära tasub. Selle teadmise põhjal saab teha plaane õppekavade arendamiseks, aga ka oma keeleoskuse täiendamiseks.

- 1) **Inglise keele oskus tasub end ära enamikus valdkondades.** Inglise keel tasub omandada ja keeleoskust täiendada. Täpsemalt on inglise keele oskusest kasu juhtidel, tippspetsialistidel ja ametnikel, valdkondadest enam majutuse ja toitlustuse, info ja side, kinnisvaraalse tegevuse, kutse-, teadus- ja tehnikaalse tegevuse, halduse ja abitegevuste, tervishoiu ja sotsiaalhoolekande, kunsti, meelelahutuse ja vaba aja valdkondades.
- 2) **Vene keele oskuse kasu on oluliselt kitsam.** Vene keele keskpärasest oskusest on kasu hõives olemiseks (vs töötü), palgalisa annab see vaid teenindus- ja müügitöötajatele.
- 3) **Soome keele oskus on väga vajalik, kui tahta ennast realiseerida rahvusvahelisel (Soome) tööturul.** Soome keele oskus tasub end ära, kui töötada põllumajanduses, jahinduses ja metsamajanduses, kalanduses, töötlevas tööstuses, hulgi- ja jaekaubanduses, mootorsõidukite ja mootorrataste remondi valdkonnas, majutuse ja toitlustuse või halduse ja abitegevuste valdkonnas.
- 4) Kõige rohkem keelelistel oskustel põhinevat palgalisa Eesti ja rahvusvahelisel (eeskätt Soome) tööturul on loota **inglise keelt vabalt ning soome keelt vähemalt keskpärasel tasemel valdajal.**
- 5) Ka Eesti täiskasvanud elanikke tuleks **motiveerida selgeks õppima vähemalt kaks võõrkeelt**, kuna vähemalt kahe võõrkeele oskajate palgalisa eristub ühe võõrkeele oskajate võõrkeele oskusest saadavast palgalisast.
- 6) **Oluliselt enam tähelepanu vajab Eesti venekeelse elanikkonna võõrkeelteoskus.**

KASUTATUD ALLIKAD

Anspal, S., Järve, J. (2012). Avaliku ja erasektori palkade erinevus. Raport Rahandusministeeriumile

Beblavy, M., Fabo, B., Lenaerts, K. (2016). The Importance of Foreign Language Skills in the Labour Markets of Central and Eastern Europe

European Commission (2012). Language competences for employability, mobility and growth

Halapuu, V. (2015). Infotöötlusoskuste roll soolise ja keelelise palgalõhe selgitamisel Eestis: PIAAC uuringu temaatiline aruanne nr 4

Halapuu, V., Valk, A. (2013). Täiskasvanute oskused Eestis ja maailmas: PIAAC uuringu esmased tulemused.

Haridus- ja Teadusministeerium (2009). Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2015

Hrehova, D. (2010). The Significance of Communication and Language Competencies for Employment and Career Development